Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

майн 1921 оной … 21-нээ гарана. | № 50 (18373) | 1990 оной мартын 1, четверг | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

СССР-тэ ПРЕЗИДЕНТ БИИ БОЛОХО ГҮ?

митингнүүд дээрэ, албан зургаануудта манай гүрэнэй байгуулалтые хубилгаха шухала байhан тухай асуудал ходо хододо зүбшэн хэлсэгдэнэ. Хэрбээ тодорхойгоор хэлэхэ болоо haa, ороной Президентын тушаалые бии болгохо тухай асуудал табигдана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Илангаяа дары түргэн шиидхэбэринүүдые абажа бэелүүлхэ болоходо, хамтын хүтэлбэриин (СССР-эй Верховно Соведэй Президиум) урдын дүй дүршэл ударидалгын аша үрэгүй байhые харуулаа гэжэ үгэ хэлэгшэ шэнэ Хуулиин проектые олоной анхаралда табихадаа, гүрэнэй засагта хубилалтануудые оруулха шухала гэhэн гол шалтагаануудаа тайлбарилба.

Президентын засаг тогтоолгые хойшолуулжа байхагүйн тула мартын эхэер съезд зарлаха шухала гэжэ депутат **Е. П. Велихов** тоолоно. Тэрээнгүйгөөр ороной дотоодын ба гадаадын аюулгүй байдалые, хуули гаргалгын тогтууритай байлгые хангажа, экономическа реформо бэелүүлжэ шадахагүй байнабди.

Президентын тушаалые бии болголго федерациин нэгэдэлэй үндэhэ hуури болохо юм гэжэ **С. Г. Арутюнян** мэдүүлээ.

Дурадхагдаhан проект зурилдөөтэй, хүсэд hайнаар бодомжологдоогүй байна гэжэ депутат **С. Б. Станкевич** хэлэбэ. Депутат **А. А. Собчак** дурадхагдаhан проектые мүн лэ буруушааhан байна. Президентын тушаалые бии болгохын урда тээ ороной шэнэ Конституци баталан абаха шухала. Тэрээн дотор ороной национально-гүрэнэй шэнэ байгуулалта тодорхойлогдохо ёhотой гэжэ тэрэ тоолоно. Энэ проектые батлан абалгаяа хойшолуулжа, арад зонтой зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй гэжэ депутат **В. В. Хмура** тэмдэглээ.

— Засагай хамтын түхэл шэнэжэдэ зүришэхэ диалектическэ шэнэ тад hөөргэ юумэ байгуулха гээшэ шэнэ тушаалые баталалгын гол удха болоно, — гэжэ депутат **А. Н. Яковлев** хэлэбэ.— Хамтаараа хүтэлбэрилхэ гээшэ олон hайн талатайшье haa, бушуу түргэн шиидхэбэринүүдые абаха аргагүй байна., гадна хэнэйшье харюусалгатай байhаниинь ойлгогдохоёо болишодог. Мүнөө засаг захиргаанай уялгануудые партиhаа конституционно зургаануудта дамжуулагдажа байна. Политическэ засагай байгууламжада болоhон хубилалтануудта бэлэн байха ёhотойбди.

Хамтын мэдүүлгэтэйгээр хандаhан Прибалтикын бүлэг депутадууд онсо ондоо хараа бодолтой байhанаа харуулба. Засагай шэнэ институдуудые бүридүүлгэдэ хабаадахагүйбди, юундэб гэхэдэ, Литвагай, Латвиин болон Эстониин Верховно Соведүүдэй тэдэнэртэ олгоhон эрхэ түлөөлэлгэнүүд гол түлэб эдэ республиканuудта гүрэнэй бэеэ дааhан байдалые hэргээхэ тухай ССР Союзай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые бэлдэлгээр хизаарлагдана гэжэ тэдэнэр мэдээсээ.

Зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые **М. С. Горбачев** согсолбо. Президентын засагые байгуулха тухай дурадхалые үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаhан олохон хүнүүд дэмжэбэ гэжэ тэрэ хэлээ. Хараха маягта, энэ институдые байгуулгын болзор, ёhо гурим тушаа ондо ондоо hанал бодолнууд хэлэгдэhэн байна. Верховно Соведэй заседани дээрэ хоёр ондоо hанал бодол элеэр харагдана.

Энэ талаар минии ямар hанал бодолтой байhые анхаралдаа абахыетнай гүйнаб гэжэ М. С. Горбачев хэлэбэ. Парти дотор, Центральна Комитедтэ, мүнөө эндэшье, Верховно Соведтэ, олон ондоо hанал бодолнууд хэлэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ уршагта юумэн бэшэ aаб даа. Бидэнэй ажаллаха ёhотой бодото байдалда хандадаг шэнгеэр хандаха ёhотойбди. Засаг захиргаан зоримгой, шиидхэхы ябуулгануудые бэелүүлхэ ёhотой гэжэ манай общество хүлеэнэ. Энэ талаар манай политикын, манай хуулинуудай амжалтатайгаар бэелүүлэгдээд, хүсэндөө ороод байгаа hаань, ороной хүн зоной hуудал байдал hайжаруулагдаха, экономическа реформо бэелүүлэгдэхэ байна.

СССР-эй Президентын тушаалые бии болгохо тухай, СССР-эй Конституцида зохихо хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дурадхалые сесси олонхиин дуугаар дэмжэhэн байгаа. Дурадхагдаhан Хуулиин проектые энэ шухала документын үндэhэ болгожо, депутадууд батлан абаба. Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые хараада абажа, долоон хоногой хугасаа соо тэрэниие засаад, мартын 12—13-да зарлагдахаар шиидхэгдэhэн СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездын үзэмжэдэ табихыень Верховно Совет сагүргэлжын зургаануудтаа даалгаба.

(ТАСС).

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

бариха зургаанууд тодорхойлогдожо байна бшуу. Мүнөөдэр хэрэг байдалнай муу, тиимэhээ президентдэ засаг үгэхэ хэрэгтэй, президент хамаг юумые гуримшуулха гэжэ hанагдана. Бүхы уг удхань гэбэл, нэгэ засаг hулараа, харин нүгөөдэнь бэхижээгүй. Гушаад онуудhаа эхилжэ парти бодото дээрээ эдэ асуудалнуудые эрхилдэг байhан гэжэ бидэ hайн мэдэнэбди. Соведүүдтэ засаг үгэхэ хэрэгтэй гэжэ мүнөө партимнай хэлэнэ. Энэ бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ, теэд засаг hайн байгаа гү, али муу байгаа гү гэжэ үнэн дээрээ мэдэржэ болохоүй, засаг байгаал ха юм. Тиин мүнөөдэр засаг бариха зургаануудай тодорхойлогдожо байхада юунэйшьеб засагhаа гадуур үлэхэгүйн тула засагай бүхы институдуудые байгуулха хэрэгтэй.

Бии байгаа проект соо правительствын этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тухай тодоор хэлэгдэнхэй. Би онсо этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые эреэгүйб, эрихэшьегүйб. Иимэ онол арганууудаар ямар нэгэн гансал асуудал шиидхэжэ болохо, бэшээр haa, тогтонижонги бэшэ байдалда хүргэхэ.

Мүнөөнэй засагай зургаанууд шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхэ аргагүй. «Демократи нэбтэрүүлгэ», «олондо мэдээсэлгэ» тухай хэлэнэбди. Үнэхөөрөөшье, демократиин замаар урагшаа дабшанабди. Энэмнай гэмгүйн hайн үзэгдэл мүн. Гэбэшье засагые бүридхэдэг гурбан зүйл иимэ ушар байдалда бэлэн бэшэ байгаа. Нэгэдэхеэр, хуули гаргаха засаг. Верховно Совет, Съезд дээрэ ехэ ба удаан хөөрэлдөөн болодог аад, заримдаа шиидхэбэринүүд саг соогоо баталан абтанагүй. Теэд хүнүүд хүдэлжэ эхилээ, дүй дүршэлтэй болоно. Тиимэhээ урагшаа дабшалта хэгдэхэ гэжэ hананаб.

Хоёрдохинь гэбэл, гүйсэдхэхы засаг болоно. Мүнөөдэр тэбэмнэй бэлэл ондоо болбо. Бидэ тэрэниие ондоогоор бэелүүлхэ ёhотойбди. Нэгэ талаhаа союзна республиканuудта бэеэ даанхай байдал бүри ехээр олгохо хэрэгтэй. Гэхэ зуура, түбэй зургаанууд муугаар хүдэлнэ гээд бидэниие шүүмжэлнэ. Гүйсэдхэхы засаг бодото эрхэ байдалда хүдэлхэ ёhотой.

Гурбадахинь гэбэл, манай хуулиин ба сүүдэй засаг болоно. Энэ талааршье дутуу дундануд ехэ олон гэжэ этигэнхэйб. Олохон дутуу дундануудтай эдэ зургаанууд шэнэ эрхэ байдалда хүдэлжэ бahал hураагүй гээшэ ха.

Бидэ бултадаа шэнэ ёhоор хүдэлхэ зэргэтэйбди, теэд заримдаа тиигэжэ шаданагүйбди. Гэбэшье заримдаа ямар нэгэн теоретическэ бэлэдхэлгүйгөөр, ажабайдалаар баадхагдан, урагшаа дабшанабди. Арендэ тухай хуули тушаа hэжэг түрэгдэдэг байгаашье haa, тэрэ дэмжэгдэхэ гэжэ hананаб. Тиимэhээ бүхы юумые үшөө дахин хаража үзэхын тула ерэхэ долоон хоногой эхеэр мэргэжэлтэдые суглуулха гээшэ аабзаб. Арендэдэ орогты гэжэ хүнүүдые баадхаhанай хэрэггүй. Энэ хэрэгтэ хүнүүдэй үнэншэхын тула саг хэрэгтэй. Бидэ эрид хэмжээнүүдые яаралтайгаар абажа, олон тэнэг ябадал гаргаабди, тэрэниие дабтаhанай хэрэггүй.

Иматал демократиин эрхэ байдалда бүхы хубилалтануудые бэелүүлжэ болохо. Бидэ тэрэниие хамгаалха зэргэтэйбди гэжэ Н. И. Рыжков үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Энэмнай эгээл шухала. Харин манай гүрэн доторхи засагай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые шэнээр хубааралhан ушартал тэрэниие бэелүүлжэ болохо.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Тогтоол

СССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ БЭШЭ ГУРБАДАХИ СЪЕЗДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Совет **ингэжэ тогтооно:**

СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съездые 1990 оной мартын 12-то Москва хотодо зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва. Кремль.
1990 оной февралиин 27.

СССР-эй Верховно Соведэй Тогтоол

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН ТУШААЛЫЕ БИИ БОЛГОХО, СССР-эй КОНСТИТУЦИДА (ҮНДЭhЭН ХУУЛИДА) ЗОХИХО ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ, НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Совет **ингэжэ тогтообо:**

1. Совет Социалис Республиканuудай Союзай Президентын тушаалые бии болгохо шухала гэжэ тоолохо.

2. СССР-эй Президентын тушаалые бии болгохо, СССР-эй Конституцида (Үндэhэн Хуулида) зохихо хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Хуулиин проектые үндэhэ болгон абаха.

3. СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ оруулагдаhан дурадхалнуудые, хэгдэhэн ажаглалтануудые хараада абажа, СССР-эй Верховно Соведэй комитедүүдтэй, палатануудай саг үргэлжын комиссинуудтай хамта дурсагдаhан Хуулиин проектые заhахыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ даалгаха.

Хуулиин тододхогдоhон проектые хэблэлдэ толилхо.

4. СССР-эй Президентын тушаалые бии болгохо, СССР-эй Конституцида (Үндэhэн Хуулида) зохихо хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Хуулиин проектые СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съездын үзэмжэдэ табиха.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва. Кремль.
1990 оной февралиин 27.

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

МОСКВА. (ТАСС). «Ленинэй үзэл сурталай баялиг ба мүнөөнэй эрхэ байдалда музейнүүдэй арга хэрэгсэлнүүдээр тэрэниие нэбтэрүүлгэ» гэhэн темээр научно-практическа конференци февралиин 27-до ниислэл хотодо нээгдэбэ. Совет гүрэнэй үндэhэ hууриие табигшын түрэhөөр 120 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагдаа.

ЧССР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН ЕРЭЭД БАЙhАН ТУХАЙ

ЧССР-эй Президент В. Гавел февралиин 27-до уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Верховно Соведэй Комитедтэ хөөрэлдөө хэбэ. Урда тээхэнэнь болоhон СССР-эй ба Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдал парламентнууд хоорондын холбоое улам үргэнөөр хүгжөөхэ, хоёр гүрэн дотор демократиин хэрэгүүдые үргэдхэхэ арга олгохо байна гэжэ хоёр тала тэмдэглээ.

Энэ үдэр хүндэтэ айлшан совет соёлой ажал ябуулагшадтай уулзаhан байгаа. Чехословакиин, Советскэ Союзай эдэ hалбаринуудтахи хубилалтанууд тухай, обществын ажабайдалые энэрхы hайхан сэдьхэлтэй болгожо байhан тухай хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө.

ЧССР-эй Президентын албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэжэ хэhэн хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд үдэшэлэн дүүрэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Лукьянов болон бусад тусхай тушаалтад аэропорт дээрэ В. Гавелые үдэшөө.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ hУНГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ hУНГУУЛИИН ТҮБЭЙ КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай hунгалта тухай» Хуулиин 34-дэхи статьягай үндэhөөр Буряадай АССР-эй арадай депутадуудта удаадахи кандидадууд өөрынгөө кандидатуранuудые болюулба:

1. **Ларионов** Виталий Григорьевич, ЛВРЗ-гэй ахамад инженер—hунгуулиин Орешковско 13-дахи округ.

2. **Крупенникова** Лариса Константиновна, үйлэдбэриин «Бурятферммаш» нэгэдэлэй цехэй начальник—hунгуулиин Солнечно 15-дахи округ.

3. **Антохина** Софья Гавриловна, «Байгал» ресторанай тогоошон, — hунгуулиин Советскэ 59-дэхи округ.

4. **Раднаев** Эдинг Цыдыпович, Гусиноозерскын ГРЭС-эй парткомой секретарь — hунгуулиин Строительна 61-дэхи округ.

5. **Шойдагбаева** Галина Бадмажаповна, Буряадай оперо болон баледэй театрай дуушан—hунгуулиин Нарhатын 90-дэхи округ.

6. **Моисеев** Виктор Ильич, Онохойн модоной комбинадай цехэй начальник — hунгуулиин Онохойн 92-дохи округ.

7. **Стопичев** Александр Трофимович, Загарайн районой «Гигант» колхозой түрүүлэгшэ—hунгуулиин Брянскын 95-дахи округ.

8. **Найданов** Борис Нимаевич, Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир — hунгуулиин Элхиин 96-дахи округ.

9. **Жаркой** Геннадий Алексеевич, hуралсалай «Байгал» ажахын ахамад зоотехник—hунгуулиин Гүрэльбын 108-дахи округ.

10. **Дамдинов** Николай Гармаевич, Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ—hунгуулиин Хурамхаанай 127-дохи округ.

Ажаглалта: эндэ заагдаhан Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай кандидадуудые hунгуулиин бюллетенүүд coohoo зураад, тэдэнэй фамилинуудай хойто тээнь «гаража ошоо» гэhэн тэмдэг хэхыень hунгуулиин участково комиссинуудта даалгаха.

hунгуулиин түбэй комиссиин түрүүлэгшэ
А. БАРДОНОВ.

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

…РАГШАТАЙ АЖАЛААРАА УРМАШАН...

ФОТОРЕПОРТАЖ

гээ бүхы хүдэлмэришэдэй ажалые hайнаар эмхидхэжэ, сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ байhанаа уридшалан тодорхойлоод, бултанай эдэбхи үүсхэлые элсүүлжэ шадаhан энэ нүхэрэймнай оролдолгоор эндэхи haалишад үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 3088 килограмм hү haажа, бүхыдөө 196 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ тушаагаа.

Шерашовой фермэдэ үнинэй, дүй дүршэлтэй, шадамар бэрхэ haалишад олон. Жэшээлбэл, Наталья Коркина, Валентина Долгобородова, Нина Березовская, Серафима Ханхашанова гэгшэд 1989 оной дүнгөөр үнеэн бүриhөө 3282—3322 килограмм hү абаа юм. Эндэ үнеэдэйнь туд бүриин hү шэмэ үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 407 килограммаар дээшэлүүлэгдээ.

— Эдэ үдэрнүүдтэ үнеэднай олоороо тугаллажа захалба. hүншье элбэгээр абтадаг болоо. Манай haалишад энэл үедэ hэримжэтэй байхые оролдодог. Үнеэдэй тугаллаhанhаа хойшо hайнаар, олон удаа haагаагүйдэ, hү шэмэеэ татажа болохо бшуу. Мүнөө haалишад haя тугаллаhан үнеэдээ үдэртэ 3—4 дахин haана. Гунжан haань бүришье оло дахин haадаг гээшэ. Фермэдэмнай hү шэмээр бага гү, али хүгшэрhэн үнеэд дары голодоhондо гаргагдана. Манай ажахыда фермын hүрэг үнеэдые шэнэлхэ эмэ хашараг, гунжан олоор түлжүүлэгдэдэг болоо. Энэ жэлэймнай үбэлжэлгэ hайнаар үнгэржэ байна. Даб дээрээ үбhэ тэжээл, сенаж, силос, талха таряанай зүйл бии. Үнеэдтэ үдэр бүхэндэ бурдууг уулгагдана. Бусад тэжээлынь рационой ёhоор үгтэдэг,—гээд совхозой ахамад зоотехник Ф. Ф. Маланов хэлээ hэн.

hүүлэй үедэ фермын коллектив эхэ малай hубайралгатай эрид тэмсэл ябуулна. Мүнөө эндэ үнеэн бүриhөө тугал абажа түлжүүлхын түлөө haалишад ехэ оролдолго гаргана. Эдэ үдэрнүүдтэ haалишадай абаhан тугал дүршэлтэй бэрхэ тугалшадта даалгагдажа тушаагдана. Жэшээлбэл, үнинэй тугалшан Валентина Проскурина мүнөө 50 тугал даажа абанхай, зургаан hаратай болоторнь түлжүүлхээр харууhална. Тиихэдэ Иван Балдаков 60 тугал даажа абаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, буруушадта тушаахаар хараалнад. Мүн эндэ шадамар бэрхэ тугалшад Геннадий Долгобородов, Михаил Коркин гэгшэд тугалнуудайнгаа шэгнүүрые горитойгоор нэмээнэ.

— Мүнөө үдэртэ үнеэн бүриhөө 7—8 килограмм hүн абтана. Манай фермэдэ үнеэн бүриhөө 4000 килограмм hү haaха арга боломжо бии. Энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 4000 килограммhaa бага бэшэ hү haaха хүсэлэнтэй байhанаа мэдүүлээ hэм. Малшадай, haалишадай хэдэг ажал хүшэр хүндэ ха юм даа. Илангаяа үбэлэй үедэ хүйтэн, нойтон, зүдэрүүшэг байдаг. Зүгөөр бидэнэй хүндэ ажалые хараада абажа, эрилтэ хэрэглэмжыемнай hайнаар хангадаг hаань, hайн бэлэй. Нэн түрүүлэн худалдаа наймаанай, соёлой, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха талаар хүдэлмэреэ hайжаруулдаг hаань зохид hэн,—гэжэ түрүү haалишан, ВЛКСМ-эй гэшүүн Наталья Коркина мэдүүлээ бэлэй.

Абтаhан продукциингаа гэхэ гү, али бүхы олзынгоо зэргээр түлбэреэ абадаг болохоhоо хойшо фермын коллективэй гэшүүн бүхэн үйлэдбэриин үлүү гаргашануудые эрид хорооха тэмсэл үргэнөөр ябуулна. Жэшээлбэл, бии байhан тэжээлээ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг болоо. Хэрбээ урдандаа үрдиhэниинь лэ үнеэдтээ ехэхэнээр бурдууг уулгажархидаг haa, мүнөө haалишан бүхэн үнеэдэйнгээ hү шэмын зэргээр шанаржуулагдаhан тэжээлээ хубааринжа үгэнэ.

— Экономическа шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдэхэhээ хойшо бүхы юумэн хубилаа, ондоо болоо. Илангаяа хүнүүдэй ажалдаа хандасань эрид хубилба ха юм,— гэжэ фермые даагша Степан Димов хэлээ hэн.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: haалишан Н. Коркина, тугалшан И. Балдаков.

С. Балдуевай фототекст.

Редакцида ерэhэн бэшэг

ДУРЫЕМ ЕХЭЭР ГУТААБА

«Профсоюзный вестник» гэзетэ соо хэблэгдэhэн ветерануудай бэшэг соо намайе баримтагүйгөөр гэмнэhэн ябадал минии дура аргагүй ехээр гутааба. Эндэ хэлэгдэhэн баримтанууд буруу, алдуутай.

Госагропромой байгуулагдаhан сагhаа эхилжэ, түрүүшээр барилгын түлөө харюусадаг байгааб, удаань агрокомитедэй предприятинуудай үйлэдбэриин ажал ябуулгын түлөө харюусадаг болоо hэм. Тиихэдэ предприятинууд жэл бүри 160 дүрбэлжэн метр гэр байра, 1,4 мянган хүүгэдэй hууритай саад, 2 мянган hууритай hургуули ашаглалгада үгэхэ түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатай дүүргэдэг hэн.

Байгша табан жэлэй дүрбэн жэл соо овощhоо бэшэ бүхы гол шухала продуктые худалдаха түсэб дүүргэгдээ. Жэлэй дунда зэргын дүн арбан нэгэдэхи табан жэлэйхиhээ 28—29 процент дээшэ болоо. Түсэбтэ даабаринууд haнаанhaa абтанхай бэшэ, харин эрдэмтэдэй зууршалга хараада абажа зохёогдонхой байгаа.

Энэ түйлалтанууд тухай хэлэхэ ёhотойб. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа республикымнай хүдөөгэй хэдэн мянган ажалшадай дүн гээшэ.

Минии ажабайдал, 1985 он хүрэтэрхи ажалайнгаа намтар тухай хэлэхэ болоо haa, тэрэ 40 жэлэй туршада хүдөө нютагтай холбоотой. Ушар тиимэhээ хүдөө ажахын үйлэдбэри, эндэхи зоной байдал номуудаар, кинофильмнүүдээр бэшэ, харин өөрынгөө бэеэр мэдэхэб. Хүдөө ажахын институт дүүргэhэнэй удаа юрын инженерээр, МТМ-е даагшаар, Баргажанай РТС-эй сельхозтехникын ахамад инженерээр хүдэлөө hэм. Удаань партийна, совет органууд намайе элдэб харюусалгатай тушаалнуудта дэбжүүлhэн байна. Заводой директор, үйлэдбэриин «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй генеральна директорээр, Госкомсельхозтехникын түрүүлэгшээр хүдэлөөб. Хаанашье хүдэлхэдөө, заримдаа хүшэршье байдалда коммунист байhан хадаа даалгагдаhан уялгаяа hайнаар дүүргэхые оролдооб. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ оруулhан хубитыем үндэрөөр сэгнэжэ, намайе дүрбэн орденоор шагнаhан парти, правительствада баяр баясхалантай ябадагби. Гэбэшье бии байhан бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй байнаб. Намда алдуу эндүүнүүд байгаа гээд хүтэлбэрилэгшэ, коммунист хүн хадаа хэлэхэ байнаб. Теэд хэндэ иимэ юумэн үгыб?

Би агропромсоюзай түрүүлэгшын тушаалда өөрынгөө кандидатурые дэбжүүлээгүйб. Энээн тухай суглаан дээрэ хэлээ hэм. Гэбэшье Госагропромой түрүүлэгшын уялга дүүргэжэ байха үедөө энэ hалбариие саашадань нарижуулан hайжаруулха талаар өөрынгөө hанамжа, тэрэ тоодо хэблэлдэ хэлээ hэм.

Республикада ажахы байгуулгын үндэhэ hуури предприятинууд, колхоз, совхозууд болохо ёhотой гэжэ мүнөөшье хэлэхэ байнаб. (Үйлэдбэридэ тэрэнэй хуби 60—70 процент болоно). Мүн тиихэдэ үмсын ажахы, сад-огородууд, кооперативууд, хамhабариин ажахынууд байха ёhотой. Ажахын тоосоо, подряд, арендэ хэрэглэжэ, даамгайгаар эдэ бүгэдые экономическа хэрэгсэлнүүдээр хүтэлбэрилхэ аргада оруулха хэрэгтэй.

Агропромсоюзда түрүүлэгшын, нэгэдэхи орлогшын тушаалда hунгагдаагүй тухайгаа юун гэжэ хэлэхэ байнабиб? Соведэй заседаниин урдахана Найданов намайе аппарадай бүридхэгдэтэр хүдэлхыем гүйгаа hэн. Гэбэшье аппарадай хүдэлмэрилэгшэдые hунгаха үедэ намтай адли үшөө нэгэ кандидатурын дэбжүүлэгдэхэдэ би өөрынгөө кандидатура абаа hэм. Энээниие Соведэй гэшүүд гэршэлхэ.

Буряадай АССР-эй арадай депутадаар минии кандидатурын дэбжүүлэгдэhэн тухай ингэжэ хэлэхэ байнаб. Минии кандидатурые Шэнэ Бэрээн hууринай болон заводой коллективүүд дэбжүүлээ юм. Энээндэ партийна, совет органууд хабаадаагүй. Эдэ коллективүүдтэй минии наhанай, ажал ябуулгын эгээл hайн хубинь холбоотой. Энэ холбоон мүнөөшье хүрэтэр таhалдаагүй.

Энэ этигэл найдалайнь түлөө тэдээндэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб. Игэжэ элдэбээр хэлүүлхэ үндэhэтэй хүн гээшэ гүб? Энээн тухай хүнүүд өөhэдөө бодожо үзэнэ бээзэ.

В. ПУХОВСКОЙ.

Хубилган шэнэдхэлгын замаар

СУГЛААН ДЭЭРЭ, СУГЛААНАЙ ҺҮҮЛЭЭР...

Буряадай ,эрдэмэй түбтэ болоһон партийна суглаан мүнөө олоной һонирхол татана. Юуб гэхэдэ, тэндэ КПСС-эй обкомой бюродо этигэлгүй байһанаа эрдэмтэд мэдүүлһэн байна бшуу. Гадна «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Молодежь Бурятии» газетэнүүдтэ толилогдоһон ондо ондоо удхатай статьянууд тушаа эрдэмтэд ямар һанамжатайб гэжэ хүн зон һонирхоно. Тиимэһээ суглаан тухай, мүн һүүлдэньшье толилогдожо байгаа материалнууд тушаа һанамжануудаа хэлэхэеэ хүсэнэб.

Буряадтамнай, илангаяа областной партийна организацида хубилган шэнэдхэлгэ муугаар бэелүүлэгдэнэ. Һанамжаяа батадхаха олон жэшээнүүдтэйб. Олониитэдэ нюултагүй мэдээсэлгын ямар байһан тухай «Правда Бурятии» газетын хүдэлмэрезр һанамжаяа бүридүүлнэб. Тус газетэдэ толилогдодог бүхы материалнууд Л. Ч. Нимаевагай, В. М. Горловой зүбшөөлөөр гү, али заабаряар хэгдэнэ. «Молодежь Бурятии» газетэ тушаа тиигэжэ хэлэхын аргагүй. Юумые нюултагүйгөөр мэдээсэхэ талаар «Буряад үнэн» газетэдэ һайн тээшээ хубилалтанууд боложо байна.

Эрдэмэй түбтэ болоһон суглаан дээрэ А. М. Беляков үгэ хэлэхэдээ, суглаанай материал дүүрэнээр хэблэлдэ үгтэхэ тээ һэн. Зүгөөр «Правда Бурятии» газетэ коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүдые дүүрэнээр толилоогүй. Тиимэһээ суглаае үнэн зүбөөр харуулаагүй гэжэ тоолоноб.

КПСС-эй обкомдо этигэлгүй байһанаа мэдүүлгэ хадаа нэгэ аппарадые ондоо аппарадаар һэлгэхэ гэһэн эрилтэ бэшэ. Тэрэ нэн түрүүн олон жэлэй туршада батажаһан байгуулалтые, хүдэлмэриин гажа буруу түхэл маягуудые эбдэхэ гэһэн зорилготой.

Суглаан шүүмжэлхы удхатай байгаа. КПСС-эй обкомой аппарадай, илангаяа тэрэнэй үзэл сурталай таһагай хүдэлмэри хангалтагүй байна гэжэ суглаан дээрэ харуулагдаа. Эрдэмэй түбэй коммунистнуудай суглаан тухай, тэндэ тогтоһон оршон тухай газетэнүүдтэ табигдаһан хурса асуудалнуудаар республикын ажалшад һанамжаяа бүридүүлнэ гэжэ һанагдана.

Суглаан дээрэ коммунистнууд үгэ хэлэхэдээ, эрдэмэй түбэй, республикын партийна организацинуудай мүнөөнэй байдалда, һунгуулиин кампаниин хангалтагүй ябасада сэгнэлтэ үгэһэн байна. Тэндэ минии хэһэн элидхэлдэ партиин ба ажалай ветерануудай бэшэг һайн нэмэлтэ боложо үгөө. Энэ бэшэгтэ нэгэшье эрдэмтэн хабаагүй. Суглаанай эхилхын урда тээ бэшэг намда үгтөө һэн. Тиин парткомой даабаряар, коммунистнуудай эрилтээр тэрэ бэшэгые уншаһан байнаб. Тэрэшэлэн эрдэмэй түбэй коммунистнуудай хандалга Улаан-Үдэ хотын, республикын ажалшадта телетайпаар дамжуулагдаагүй гэжэ хэлэхэ ёһотойб. Үшөө тиихэдэ суглаан дээрэ республикын Министрнүүдэй Соведтэ этигэхэгүй гэһэн нэгэшье үгэ гараагүй, гадна февралиин 25-да эмхидхэгдэһэн митингдэ бидэ ямаршье хабаагүйбди. Эдэ бүгэдэ тухай БНЦ-гэй парткомой заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай инструктор В. И. Кудрявцевта мэдүүлһэн байнабди.

Республикын хүтэлбэрилхы зургаануудай орган болохо «Правда Бурятии» газетэ БНЦ-гэй суглаанай тогтоолдо эсэргүү шэглэлтэйгээр республикын коммунистнуудай һанамжые нэгэ талын бодолтойгоор дэлгэрүүлжэ, эрдэмтэдэй шиидхэбэри тушаа олониитын буруушааһан бодомжо бүрилдүүлнэ гэжэ һананабди. Һүүлэй мэдээгээр БНЦ-гэй коммунистнуудай шиидхэбэриие Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой ашаглалгын цехэй, Ивалгын ОПХ-гай, Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын, «Бурятагропромпроект» институдай коммунистнууд, Буряадай АССР-эй ба нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудай суглаан болон бусад дэмжээд байна.

КПСС-эй обкомой секретарьнар А. М. Беляковой, Л. Ч. Нимаевагай үгэһэн интервьюдэ олон харюунуудынь гүнзэгы бодомжогүй. Областной партийна организацида ябуулагдажа байһан үзэл сурталай хүдэлмэриие, хубилган шэнэдхэлгын шэнэ түхэл маягуудые ба онол аргануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, республикадамнай боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые шүүмжэлхыгээр шэнжэлхын орондо партиин обкомой секретариин нэрэ хүндэдэ хүрөөгүй харюунуудые үгөө. Тиихэдээ эрад зондо оройдоо харагдадаггүй амжалтануудые гол түлэб дурдаһан байна. Тиихэ зуураа эдэ амжалтануудай саана хүн зониие эрдэмтэд харанагүй гэжэ гэмнэхэ юм. Республикадамнай, бэрхэ, түрүү хүнүүд олон гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр республикымнай хүтэлбэрилэгшэд автономито республикынгаа дабшалтые шэнэ замаар ябуулбалнь, амжалтануудынай бүришье ехэ байха бэлэй. Минии һанахада, Л. Ч. Нимаевагай үгэһэн интервьюгэй удхагаршагтаа яашье таараһагүй. Нацинууд хоорондын харилсаан шэнги айхабтар орёо асуудалда партийна ёһоор, бодомжотойгоор хандаха байгаа ха.

Нэгэ хэдэн үгэ өөр тухайгаа. Би Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадби. Тиимэһээ газетэнүүдтэ толилогдоһон нам тушаа үгэнүүдые аппаратна нааданай ябуулганууд, һунгуулиин кампаниин үедэ минии нэрые доройтуулха, тэрэнэй ябасада нүлөөлхэ гэһэн һэдэлгэнүүд гэжэ сэгнэнэб. Жэшээлхэдэ, манай социальна үлүү хүнгэлэлтэнүүдые «сухалтайгаар элишэлээ, тиихэ зуураа тон болбосон гэртэ гурбан хүнһөө бүридэһэн. гэр бүлөөрөө дүрбэн таһалгатай квартира эзэлжэ байһанаа мартаа ха» гэһэн үгэнүүдтэ иимэ харюу үгэхэ байнаб. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй, тэрэ тоодо СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүнэй ажабайдалай социальна ба ажаһуудалай эрхэ байдалые КПСС-эй обкомой үзэл сурталай таһаг, обкомой секретарь Л. Ч. Нимаева муугаар мэдэнэ ха гэжэ газетээр дамжуулан харюусанаб. Гэр байра тухай СССР-эй Хуулиин ёһоор, эрдэмэй докторнууд болон кандидадуудта 18 дүрбэлжэн метр нэмэлтэ талмай гэр байрадань нэмэгдэжэ үгтэдэг юм. Минии һамган дээдэ һургуулиин багша, эрдэмэй кандидат. Тэрэшэлэн «СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүдэй хүдэлмэриин, медицинскэ хангалгын, ажаһуудалай ба амаралтын эрхэ байдалые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1987 оной мартын 19-дэ баталан абаһан 339-дэхи номерой тогтоол бии юм гэжэ һануулха хэрэгтэй. Тэрэнэн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүдэй хүдэлмэриин, медицинскэ хангалгын, ажаһуудалай ба амаралтын эрхэ байдалые һайжаруулха талаар партиин областной комитедүүд зохихо хэмжээнүүдые бэелүүлхэ ёһотой».

Стационар соо «һогтуугаар гаргаһан шаг шууяан» тухай. Дурсагдагша стационар соо 1973 онһоо хойшо оройдоол хоёр дахин аргалуулааб. Тэндэ архи ужа, больницын гурим хазагайруулһанайнгаа түлөө 1987 оной март һарада стационарһаа гаргуулаа һэм. Тиимэһээ «һогтуугай шаг шууяан» хадаа нэмээжэ хэлэһэн үгэ гээшэ.

Мүнөөнэй байдал тухай. «Правда Бурятии» газетэ зорюута һанамжануудые эмхидхэхэдээ, суглаан тушаа хүнүүдэй сэгнэлтэнүүдые суглуулхадаа, элдэб баримтануудые гажа буруу, ондоо удхатай болгожо, үндэһэ яһатанай хоорондо хёмороо үүдхэхэ һэдэлгэ гаргана ха. Энээн тухай ВЛКСМ-эй обкомой аппарадай коммунистнуудай хандалга соо («Молодежь Бурятии», февралиин 24-нэй номер) тон зүб тэмдэглэгдээ. БНЦ-гэй партийна суглаанай шиидхэбэри хадаа нацинуудай хоорондо, илангаяа буряад, ород коммунистнуудай хоорондо яһа хаяха һэдэлгэ болоогүй. БНЦ-гэй партийна суглаанай шиидхэбэриие националис шэнжэтэй болгохо имэрхүү һэдэлгэнүүдые эрхэтэн ёһоор буруушааха зэргэтэйбди. Областной партийна организациин хүдэлмэридэ мүнөө тохёолдоод байһан байдалай ушар шалтагаануудые зүбшэн хэлсэһэмнай дээрэ ха гэжэ тоолонобди» гээд тэрэ суглаан дээрэ тон зүб хэлэгдээ.

Партийна аппарат ба коммунистнууд нэгэ адли бэшэ гэжэ эрдэмтэд һайнаар ойлгоно. Манай республикада партаппарат олониитэ коммунистнуудһаа эрид таһаранхай. Тиин мүнөө КПСС-эй обкомдо этигэлгүй байһанаа мэдүүлһэн БНЦ-гэй коммунистнуудые муушалха талаар ехэ аягүй кампани ябуулагдажа байна. Ямаршье үндэһэ баримтагүй гэмнэлгэнүүд хэгдэнэ. Эдэ гэмнэлгэнүүдынь «Правда Бурятии» газетэдэ толилогдонхой.

«Нацинуудай хоорондо, буряад, ород коммунистнуудай хоорондо яһа хаяхаяа» хүсэнэ гэжэ БНЦ-гэй коммунистнуудые гэмнэлгэ хэрэтэ муухай хардалга болоно. Юуб гэхэдэ, нацинууд хоорондын хёмороон, Буряадтамнай «боложо байһан» тэмсэл тухай суглаан дээрэ хэлэгдээгүй, иимэ үгэнүүд тогтоол соошье байхагүй. Энэ талаар республикамнай бүхыдөө бараг байдалтай бшуу. Суглаан дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүдэй гол удха гэбэл, национальна бэшэ, харин социальна болон политическэ асуудалнууд болоно. Мүнөө болоходо, республикымнай хэблэл национализм болон экстремизм гарганат гэжэ эрдэмэй түбэй коммунистнуудые гэмнэжэ, бүхы хойшолонгуудыень БНЦ-дэ тохохоёо хүсэнэ.

Национальна асуудалнуудые КПСС-эй обком өөрөөл шахардуу болгоно. Үндэһэ яһатанай зүришэлдөөндэ үндэһэлһэн элдэб гэнэ аюул тохёолдожо магад гэжэ байжа ходо һэргылхэдээ, хүн зониие үймүүлнэ. Тиин ниитын-политическэ ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгэдэ, партиие элүүржүүлгэдэ ехэ һаад ушаруулна. КПСС-эй обкомой эдэ бүхы һэргылэмжэнүүдые Улаан-Үдэ хотодо февралиин 25-да эмхитэй гуримтайгаар эмхидхэгдэһэн митинг буруушааба ха юм.

М. МОХОСОЕВ,
СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент.

Совет орон дотор

МОСКВА. Бүхэсоюзна кинодэлгүүртэ хабаадагшадта «Зарядье» кинотеатрай хүхэ зал тэбхэр долоон хоног соо үгтөө юм. Февралиин 26-да иимэ дэлгүүр зургаадахияа Москвада хүдэлжэ захалаа. Һаяхан байгуулагдаһан бүхэсоюзна «Союзкинорынок» нэгэдэл СССР-эй Госкинодо хабаатай Эсэгэ ороной ба гадаадын оронуудай 80 фильмүүдые энэ дэлгүүртэ дурадхаа юм.

ПЕНЗЭ. В. И. Ленинэй эсэгэ Илья Николаевич Ульяновай ажаһууһан эндэхи урданай гэр хуушан түхэлдөө ороо. Мэргэжэлтэд хоёр жэл соо хуушанай фото-зурагуудаар энэ гэрые һэргээн заһаһан байна. Эндэ нээгдэһэн номдо дуратайшуулай байшанда хүнүүд ябажа эхилээ.

АШХАБАД. Туркменистанай урда хубидахи ажахынуудта хартаабха тарижа эхилээ. Ашхабадска районой Свердловой нэрэмжэтэ тусхай шэглэлтэй колхозой механизаторнууд техникээ түрүүлэн полидо гаргаа. Республикада 3 мянга гаран гектарта хартаабха таригдаха юм.

ЧЕРКАССА. Холимол тэжээлэй бага хэмжээнэй «Пчёлка» гэжэ шэнэ машинын бүхы детальнуудые Смелянска 5-дахи СПТУ-гай һурагшад болон мастернууд-багшанар өөһэдынгөө гараар хэһэн юм. Энэ шэнэ машинань табан зүйл хэрэглэлгэтэйгээр час соо табан тонно шэмэтэй тэжээл үйлэдбэрилхэ арга олгоно.

АГА (Шэтын область). Февралиин 26-най үдэр эртэ үглөөнһөө Агын Буряадай автономито округой Ага тосхондо арадай урданай аялга дуунууд зэдэлжэ, ёохор наадажа эхилээ һэн. Һарын литээр шэнэ жэлэй түрүүшын үдэр болохо Сагаалганиие иигэжэ һайндэрлэжэ эхилээ бшуу. Сагаалганиие арадай һайндэр болгохо тухай шиидхэбэри Агын округой гүйсэдком баталан абаһан юм.

ДАУГАВПИЛС (Латвиин ССР). Эндэхи ниитэ барилгын трест Даниин «Баксенден» фирмэһээ пенополиуретан гэжэ материал үйлэдбэрилхэ завод худалдажа абаа һэн. Тиигэжэ барилгын материалнуудаар Европын оронуудые хангадаг фирмэтэй совет партнернууд харилсаа холбоо тогтообо гээшэ. Оройдол 5 хүнэй хүдэлхэ оньһожоруулагдамал предприяти мүнөө жэлдэ 100 мянган баллон пенополиуританова аэрозоль үйлэдбэрилхэ ёһотой. Тэрэнь гэрнүүдые болон үйлэдбэриин байрануудые шииглэлгэһээ, хүрэлгэһөө аша үрэтэйгөөр хамгаалха, барилгые һураггүй түргэдхэхэ юм.

ВОЛОГДА. Арадай депутадуудай Вологодско областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитет «Ородой Хойто зүг» гэһэн национальна парк байгуулха тухай шиидхэбэри абанхай. Финлянди болон Швециһээ ерэхэ айлшад аяншалгын эндэхи замуудаар түрүүлэн ябаха ёһотой. Түрүүшын бүлэг гадаадын айлшад Россин зүүн хойто хубидахи нютагуудай түүхын онсо шухаг хүшөөнүүдтэй мэнэ һаяар танилсаха байна.

ПСКОВ. Областной музей-заповеднигэй зурагай галерейдэ орохые уриһан соносхолнуудта уран зурааша Валентин Васильевай һайн танил нэрын бэшээтэй байхые Псковой хүн зон хараа һэн. Уран зураашын түрэһөөр 50 жэлдэ зорюулагдаһан выставкэ дээрэ зуу гаран бүтээлнүүдынь табигданхай. Пушкиногори тухай гайхамшагта линогравюранууд бүхы орон дотор мэдээжэ болонхой. Журналнууд болон столой календарьнуудта тэдэнэр барлагдадаг. Псковой эртэ урдын газарай түүхын болон соёлой хүшөөнүүдые харуулһан гравюрануудайнь альбомууд гараа һэн. Орон дотороо ба хилын саана мэдээжэ болоһон шабинарынь ороной эрхим графигуудай нэгэнэйнь хэрэгые үргэлжэлүүлнэ.

ТБИЛИСИ. Эм домто шанарараа онсо шухаг гэжэ тоологдодог «Плате» гэһэн минеральна уһан тусхай паспорттай болоо юм. Нютагай кооператорнууд энэ ундые худалдаха эрхэтэй болонхой. Тэдэнэр Австриин нэгэ фирмэтэй хөөрэлдэжэ байнхай. Тэрээнтэй харилсаа холбооной тогтоогдобол, ерээдүйдэ хоёр талынхид ехэ ашаг олзо абажа эхилхэ юм. Жэшээнь, австриинхид «Плате» аршаан гаргаха завод барижа, иимэ ундаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хүсэдөөр хангаха арга бии болгохо. Энэ аршаан булагай оршодог Триал тосхондо дүтэ шадархи үзэсхэлэн һайхан газарта партнёрнуудынь хожомынь аяншалгын бааза барихаар түсэблэнэ.

(ТАСС).

Арадай кандидадууд

УРАН БЭЛИГЭЭ — АРАД...

ҮНГЭРЭҺЭН һарын түрүүшын хахадта Буряадай оперо болон баледэй театрай дуушан, СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев Захаминай аймагай һунгагшадтай хани халуун уулзалгануудые олоор үнгэргэжэ ерээ һэн. Ушарынь хадаа Ким Иванович Базарсадаев Сэлэнгын национально-территориальна № 89 округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй юм.

Буряад арадай алдарта дуушадай нэгэн Ким Базарсадаев Захаминай олон совхозуудай ажалшадтай, Закаменск хотын олониитын түлөөлэгшэдтэй уулзаһан, мүн Санага нютагта үнгэргэгдэһэн поэт Мэлс Самбуевай 50 жэлэй дурасхаалта ойн ёһололнуудта хабаадалсажа бусаһан байгаа. Тэдэ бүхы уулзалганууд дээрэ олониитын эдэбхитэй ажал ябуулагша Ким Базарсадаев тухай тэрэнэй этигэмжэтэ нүүр Буряадай АССР-эй габьяата артист Максим Раднаев һунгагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, депутадта кандидадай һунгалтын урда тээхи программатай танилсуулһан байна.

Хэрбээ арадай зүрхэ сэдьхэл ойлгохо гээ һаа тэрэнэй дуушаниие шагнажа үзөөрэй гэһэн хуушанай үгэ бии ха юм. Ким Базарсадаев уран бэлигээ ёһотойл арадайнгаа үг заншалнууд дээрэ хүгжөөһэн, ородой, совет болон дэлхэйн хүгжэмэй соёлой захата бүтээлнүүдые шудалһан, уран һайханаар гүйсэдхэжэ мэргэжэһэн, ёһотойл ССР Союзай арадай артист гээшэ. Тэрэ мүнөө Буряадай Ленинэй ордентэ оперо болон баледэй театрай эрхим дуушадай нэгэн мүн.

Ким Иванович Базарсадаев 1937 ондо Ага нютагта үнэр баян бүлэ соо түрэжэ хүмүүжэһэн байгаа. Арбан хоёр үхибүүдэй эгээл аха заха Ким бага наһанһаа ажал хүдэлмэри хэжэ, дайнда унаһан эсэгынгээ орондо эжытээ дүүнэрээ тэдхэлсэхэ, хүмүүжүүлхэ үүргэ дүүргэһэн юм.

Дуушанай уран бэлигэй намтар Буряад оронтоёо таһаршагүй холбоотой һэн. П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиие, удаань Ленинградай консерваториие амжалтатайгаар дүүргэһэн залуу дуушан А. А. Александровай нэрэмжэтэ Улаан Тугта Совет Армиин дуу, хатарай ансамбльда уригдажа, хоёр жэл соо эрхим дуушадайнь тоодо ябаа.

Артист гушан жэлэй туршада Буряад оронойнгоо дуунай соёлые гансашье орон соогоо бэшэ, мүн хилын саагуур суурхуулаа. Тиин оперын искусствада дуратай дэлхэйн 20 гаран ороной түлөөлэгшэд, жэшээлхэдэ, Чехословакида, Англида, Монголдо, Францида, Норвегидэ, Швецидэ, Японодо, Финляндида мүн бусадшье оронуудта Ким Базарсадаевай ирагуу хоолойн зэдэлхые хужарлан шагнажа, хабархан урмашаһан байха. Юрэдөөл дуушанай бэлиг шадабариие Кремлиин Съезднүүдэй ордонһоо эхилээд, хүдөөгэй клубуудай сценэнүүд хүрэтэрөө үндэрөөр сэгнэһээр гээшэ.

Оперно зүжэгүүдһээ эхилээд, концертнэ программануудаа гүйсэдхэхэ хүрэтэрөө Ким Базарсадаев хоморой һайхан бас бүдүүн хоолойтой дуушан гэгдэжэ суурханхай. Тэрэ хадаа хэдэ хэдэн дабтагдашагүй образуудые уран гүйсэдхэлгөөрөө гаргаһан байха юм. Жэшээлхэдэ, Ш. Гуногой «Фауст» гэжэ оперодо Мефистофелиин, М. Мусоргскиин «Хованщина» гэжэ хүгжэмтэ драмада Досифейн, П. Чайковскиин «Иоланта» гэжэ оперодо Ренегэй, Дж. Вердиин «Атилла» гэжэ оперодо Атиллын, мүн Борис Годуновой болон бусадшье орёо нарин образуудые харагшадай сэдьхэлдэ хадуугдамаар, хужарлама һайханаар гаргаһан байдаг.

Финляндида үнгэргэгдэһэн СССР-эй соёлой үдэрнүүдэй концертээр нээгдэһэнэй удаа дурсагдагша гүрэнэй президент байһан Урхо Калева Кекконен манай дуушан тухай «Энэ Сибириин ёһотойл Шаляпин дуулаба» гэһэн юм гэлсэдэг.

Коммунист К. И. Базарсадаев зохёохы уран бэлигтэ ажалайнгаа хажуугаар ниитын удха шанартай ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Тэрэ хадаа Буряадай хүгжэмэй бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, партиин Буряадай обкомой гэшүүнээр һунгагданхай юм.

Ким Базарсадаев оронойнгоо хүгжэмэй искусствые хүгжөөхэ, баяжуулха хэрэгтэ ехэ аша габьяатай байһанайнгаа түлөө «СССР-эй арадай артист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, Арадуудай Хани барисаанай орденоор, мүн Буряадай АССР-эй, Азербайджанай, Молдавиин, Узбегэй, Эстониин ССР-нүүдэй Хүндэлэлэй грамотануудаар, шагнагдаһан, Монголой Арадай Республикын засагай шагналнуудта хүртэһэн байна. Гадна В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан эрхим концертнэ про-

---

ЗОНОЙ СЭГНЭЛТЭ ҮНЭТЭЙ

Ямаршье хүнэй, илангаяа хүтэлбэрилэгшын һайн, муу талые, абари зангые, арга шадалыень тэрээнтэй сугтаа хүдэлдэг гү, али таниха мэдэхэ зониинь лэ эгээл зүбөөр сэгнэжэ шадаха. Олоной нюдэн хурса, зоной ухаан һонор гэжэ дэмы хэлсэдэггүй.

Тиимэһээ һунгуулиин Зэдын территориальна 803-дахи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай нэгэн — Зэдын районой Борьёогой совхозой директор Михаил Александрович Спасов тухай ажахынь хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, һунгагшадай хэлэхые шагнахада, һонин байгаа һэн.

Ажахын ахалагша хонишон Б.-Н. Г. Гомбожапов:

— Хэнэйшье мэдэһээр, Борьёогой совхоз газар дайдаар баян, жэл бүри ороохо таряа ехээр ургуулдаг, хонин һүрэгөөр олон, ажалша бэрхэ хүнүүдээрээшье үнинһөө хойшо суурхадаг ажахы бааб даа. Тиигэбэшье нэгэ үе ажал хэрэгнай доройтожо эхилһэн юм. Үнгэрхэдөө, манайда ерэжэ директорээр хүдэлхэ хүн олдохёо болёод байгаа.

Хото городто дээдэ һургуулида ядамаггүй багшалжа байһан Михаил Александрович Спасовай иимэ эрхэ байдалда эндэ директор боложо ерэһэниинь нилээд зүрхэтэйхэн алхам байгаа гэхээр. Энэ хүтэлбэрилэгшэ уданшьегүй ажахын эмхидхэлэй хүдэлмэридэ бии байһан элдэб «хүндүүлхэй» газарнуудыень оложо шадаа. Илангаяа залхуу хойрог, хулгайша, худалша заримандаа бэрхэтэйхэн болоо һэн.

Шэнэ директорнай дан ехээр шангарна ха. Хэды болотор тиигэхэб даа, «эбэрээ» хухарна бээз»— гэжэ зариман түрүүшээр хөөрэлдэдэгшье бэлэй. Гэбэшье ёһотой хүтэлбэрилэгшэ хүн бүхэнэй тархиие эльбэжэ, бултанда һайн байжа шадахагүй ха юм даа. Эрилтэ ехэтэй байгаагүй һаань, нарин нягта гурим, тоб гэмэ журам тогтоогдохогүй. Юумэнэй гуримтай байхадал ажалшье ураг шатай ябадаг шуу.

Директорнай гансахан эрилтэ табина бэшэ, мүн ажалшад, малшадайнгаа һуудал байдалда, хүн бүхэндэ һанаагаа зободог, али нэгэ юумэ үгэхэб, туһалхаб гээл һаа, тэрэнэээ заатагүй дүүргэдэг байна гэжэ зон уданшьегүй мэдэдхёо.

Мүнөө хонишодой бүхы үбэлжөөнүүдтэ дулаан типовой һайн шэнэ гэрнүүд, хажуудань баани, худаг гэхэ мэтэ баригданхай. Электрын хүсөөр дулаасуулха түхеэрэлгэ, газова пээшэнгүүд тодхогдонхой. Автомашина худалдажа абаагүй хонишод үсөөн.

Үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдтэ эдэ бүгэдэ сэхэ нүлөөлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ совхоздо зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьган абтана. Нёдондо хонишодой 25 бригадын 22-ынь зуун эхэ хонин бүриһөө 104-һөө дээшэ хурьга түлжүүлээ һэн.

Совхозой агроном Д. С. Баинов:

— Өөрөө экономист мэргэжэлтэй хүн хадаа М. А. Спасов ажахынгаа хамаг юумые тооложо һурагты, зөөри хэрэгсэлнүүдээ гамтай наринаар гаргашалагты гэжэ бүхы зондоо эрилтэ табидаг. Район, республика соошье энээн тухай хөөрэлдөөнэй гараагүй байхада, манай совхоздо хонишодой гэр бүлын подряд гэхэ гү, али үйлэдбэрилһэн продукциинь зэргээр ажалай түлөөһэ үгэхэ гурим хэрэглэгдэжэ эхилээ юм. Удаань энэнь бүхы һалбаринуудта нэбтэрүүлэгдээ.

Хэдэн жэлэй саана ажахыда малай условно толгой бүхэндэ үбэлжэлгын үедэ оройдоол 8—9 центнер тэжээлэй единицэ болохо үбһэ хоол бэлэдхэгдэдэг һаа, һүүлэй 2—3 жэлдэ тэрэмнай 20—22 центнерһээ доошо ороногүй. Нэн түрүүн энэмнай газарай хүрьһэ хамгаалха агротехникэ, эршэмтэй технологи хэрэглэжэ, тарилгын газарай хубаарилгые зүбөөр тааруулһанай аша үрэ болоно. Совхоз үрэндэ 140 мянга шахуу центнер таряа ургуулжа абаа һэн.

Нүхэр Спасов залуу мэргэжэлтэдые дүмүү зохидоор хүмүүжүүлжэ, дэбжүүлжэ шададаг. Жэшээнь, ахамад агроном П. И. Зайцев хэдэн жэлдэ тэрэнтэй суг хүдэлжэ, мүнөө бэеэ даагаад, ямаршье ажахые хүтэлбэрилхөөр мэргэжэлтэ болонхой.

Ажалай болон дайнай ветеран, һунгагша Г. К. Хайдуков:

— Юундэ заатал һаа энэ хүнэй түлөө дуугаа үгэхэеэ һананабши гэхэдэ, Михаил Александрович зориһоноо табидаггүй, ажалаа һайн мэдэхэ, зоной тала харадаг хүн гэжэ һанагшаб. Хамтын, олон зоной аша туһын түлөө тэрэ ямаршье дээдэ албан зургаанай урда эрид шанга асуудал табижа шадаха, үнэн, зүб хэрэгэй түлөө ямаршье ехэ ноёдтой урдаһаа харахаяа тунхарихагүй хүн гэжэ бидэ юрын зон һайн мэдэдэгбди.

Районно түбэй больницын лор-врач В. Ц. Цыренова:

— Михаил Александровичые үнинэй таниха. Имэл эдэбхитэй, бүхы юумые гүнзэгыгөөр, бодожо шиидхэдэг, үнэн сэхэ сэбэр зантай, түрүүшын ээлжээндэ зонойл түлөө һанаа табидаг хүниие засаг түрэдөө арадай депутат болгожо һунгаха ёһотойбди.

Тэрэнэй һунгалтын урда тээхи программа соо тиимэ, иимэ юумэ хэхэб гэһэн үлүү ехэ найдуулга үгы. Газер нютагайнгаа баялигые, үйлэдбэриин хүсэнүүдые зүбөөр, эзэн ёһоор хэрэглэжэ, һайнаар хүдэлөө һаа, хүнүүд хилээмэ талха, мяха, һү болон бусад продуктнуудаар хэзээдэшье дуталдаха ёһогүй гэжэ тэрэ тоолоно. Жэшээнь, район бүхэндэ хүдөө ажахын продукци буйлуулха багахан цехүүдые бии болгоо һаа, колбаса, сонгооһон мяха, мүн сагаан эдеэнэй бүхы зүйлнүүдые гаргажа хүн зондо таһалгаряагүй худалдаха арга бии. Гадна район соо ангай фермэнүүдые болон барилгын хэрэгсэлнүүдые гаргаха предприятинуудые эмхидхэхэ шухала гэжэ программа соонь бэшэгдэнхэй.

Эдэ бүгэдые шагнаад, байхадаа, энэ хүндэ алдуу дутагдалнууд оройдоо үгы, ажалдань заахашье торсолдохо юумэн үгы, тон жэгдэ һайнаар

«ЭНХЭ БАЙГААЛИДАА ЭЗЭН БАЙЯЛ...»

Һунгуулиин Худанай 123-дахи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар Роза Васильевна Гыргеновае байгаали хамгаалгын Буряадай республиканска бүлгэмэй пленум дэбжүүлээ һэн. Республикын хүбшэ тайга, гол мүрэнүүдые, нуур сөөрэмүүдые хамгаалхын түлөө олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэн Р. В. Гыргеновада этигэжэ, байгаали хамгаалгын бүлгэмэй 160 мянга гаран гэшүүд иимэ найдал үзүүлээ ха юм.

Юрын инженерһээ эхилээд, Ангар-Байгалай бассейновэ уһанай ажахын нэгэдэлэй Буряадай АССР-эй уһанай нөөсэнүүдые комплекснаар хэрэглэхэ талаар таһагай начальник хүрэтэрөө ургаа. Забайкалиин бассейновэ управленидэ арба һайсэ гаран жэлэй туршада ажаллаһан байна. Олон жэл соо ахалагша инспекторээр хүдэлөөд, управлениин начальнигай орлогшоор дэбжүүлэгдээ һэн. Тиин 1980 ондо управлениин ахамад инженерээр, начальнигай нэгэдэхи орлогшоор баталагдаһан юм. Хүтэлбэрилхы энэ тушаалда хүдэлхэдөө республикын предприятинуудта уһа хамгаалха объектнүүдые барюулхын тула ехэ оролдолго гаргажа, зориһондоо хүрэжэ шададаг байгаа. Улаан-Үдэ, Гусиноозерск, Северобайкальск, Закаменск хотонуудта, Каменск болон бусад томо тосхонуудта уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэнүүд баригдаһан байна. Эдэ түхеэрэлгэнүүдые барюулха хэрэгтэ тэрэ мүн лэ хабаадалсаа һэн. Селенгинскын целлюлозно-картоной комбинадай уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха, үшөө шэнэ түхеэрэлгэнүүдые барюулхаар бага бэшэ оролдолго гаргаа.

Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогта уһанай нөөсэнүүдые хамгаалга хинан шалгадаг шэнэ албан байгуулһан юм. Энээнэй ашаар Кичерэ, Таксимо, Уоян станцинуудта, Хойто-Муяын, Байгалай тоннельнүүдтэ уһа хамгаалгын объектнүүд саг соогоо баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа бэлэй. Тиигэжэ республикын байгаали аршалан хамгаалгада аша габьяатай байһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байха юм. «Байгаали хамгаалгын Бүхэроссин бүлгэмэй хүндэтэ гэшүүн» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, «Россин байгаали хамгаалһанай түлөө» тэмдэгээр урмашуулагданхай.

Р. В. Гыргеновагай һунгалтын урда тээхи программа соо байгаали хамгаалга горитой һуури эзэлһэниинь гайхалгүй. Хэнэйшье мэдэһээр мүнөө уһан олон эзэтэй юм. Онсолходо,, загаһашад, мелиораторнууд гэхэ мэтэ болоно. Саашадаа уһан нэгэ эзэтэй болохо ёһотой. Тиин Р. В. Гыргеновагай хүтэлбэрилдэг таһагай коллектив республикын уһанай нөөсэнүүдэй түлөө харюусадаг болохо аргатай. Тус таһаг уһа хэрэглэлгые хинан шалгадаг, бага гол горхонуудые бузарлалгаһаа, шэргэлгэһээ хамгаалдаг, уһа хамгаалдаг объектнүүдэй проект зохёожо, барихаар захил хэдэг юм. Харин республикын уһанай нөөсэнүүдэй эзэн болоходонь, үүргэ нүлөөнь улам үргэдхэгдэхэ болоно. Арбан гурбадахи табан жэлһээ бүхы предприятинууд уһа хэрэглэһэнэй түлөө мүнгэ бюджедтэ оруулдаг болохо юм. Тиимэһээ депутадууд эдэ мүнгые нютагай бюджедтэ оруулхын, энэ мүнгые материальна нөөсэнүүдээр батадхахын түлөө тэмсэхэ ушартай.

— Мүнөө хүдөөгэй ажалшад гүрэнэй стандартын эрилтэдэ хүрэмэ һайн шанартай уһаар хүсэд хангагдаагүй баһаар. Ородой Адаг, Могсохон, Худанай Үртөө, Үлзытэ болон бусад һууринуудта ори ганса худаг бии юм. Эндэхи ой тайга олон жэлэй туршада гамгүй ехээр отологдожо, ехэ хохидол үзүүлээ. Тиигэжэ хори гаран гол горхонууд, булагууд шэргэжэ хатаһан байна. Гадна газар тарялангаа ундалуулхаяа ажахынууд голнуудһаа ехэ уһа абана, — гэжэ Р. В. Гыргенова һанаа зобонгёор хэлэнэ.

Үнэхөөрөө эндэхи хүбшэ тайгын модон хайрагүйгөөр отологдожо, хада уулануд халзан, ан гүрөөл, шубуу шонхор хомоо болошонхой юм. Мүн газар тарялан үрэжэлгүй болоо бшуу. 13,5 мянган гектар газар эндэ уһалуулагдана. Харин уһанай дуталдаһанһаа уламжалан тэрэнэй ехэнхинь хүсэд уһалагданагүй. Тиигэжэ ехэ гарза хохидолдо ороно. Нютагай зоной үгэһэн захьянуудые хараада абажа, модо отололгые болюулха, газар тарялан ундалалгые гуримшуулха, үрэжэлыень дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго программа соогоо табиһан байна.

— Бага һууринуудые һэргээхэ, хүдөөгэй ажалшадай, илангаяа эхэнэрнүүдэй ажаллаха, ажаһууха эрхэ байдалыень һайжаруулха зэхяа һунгагшадтай уулзаха үедэнь үгөө һэн. —гэжэ этигэмжэтэ нюурынь Ц. Ж. Бальжинимаев хөөрэнэ. —Социальна асуудалнуудые олон жэлэй туршада шиидхэнгүй байһанһаа уламжалан, нютагай залуушуул город худар зөөжэ ошоһон байна. Жэшээлхэдэ, Худанай Үртөөгэй ганса үбгэд хүгшэд үлэнхэй. Залуушуулай иишээ бусахын тула социально-соёлой объектнүүдые бариха хэрэгтэй болоно. Могсохондо шэнэ һургуули, Худан гол дээгүүр хүүргэ, Ородой Адагта типовой больница бариха, бани һэльбэн шэнэлхэ гэхэ мэтээр барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Бүхы шахуу һууринуудта шэнэ худаг малтахаар юм.

Арадай кандидадууд

...ОНОЙ ДУНДАҺАА ...ЭБЖҮҮЛЭГДЭЭ

дэ, худал паспорт соонь тиигэжэ бэшэгдэнхэй һэн.

1940 ондо залуу хүбүүн сэрэгэй албанда татагдаба. Удахагүй һүрөөтэ ехэ дайн эхилжэ, младша лейтенантын зэргэтэй болоһон Аркадий Васильевич дайн соо олон тоото тулалдаануудта хабаадалсаа. Дайнай һүүлээр Буряадай багшанарай институдта һураа. Тэрэнээ түгэсхөөд, Улаан-Үдын буряад интернат һургуулида багшалаа. Хожомынь, 1962 ондо, Зүүн Сибириин соёлой институдта багшалха үедөө суглаануд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, партийна хүтэлбэрилэгшэдтэ үгтэдэг хүнгэлэлтэнүүд, колхознигуудай хүшэр байдал тушаа ехэ шүүмжэлгэ хэдэг, үнэн зүбыень сэхэ руунь дуулгадаг байгаа. Энээнэйнгээ түлөө хүдэлмэриһөө гаргагдажа, тиигээд Совет засагые үзэн ядагша гүүлэн хардуулаад, намналгада ороһон байна. Түрэл нютагһаа гаража ошохо баатай боложо, 60-дахи, 70-дахи онуудаар Эрхүүгэй, Фрунзе, Алма-Ата хотонуудай дээдэ һургуулинуудта багшалаа. Эгээл тиимэһээ хубилган шэнэдхэлгын гэрэлтэ хэрэгые зүрхэ сэдьхэлээрээ олон зонһоо үлүү гүнзэгыгөөр ойлгожо, гансата дэмжэһэн юм.

Мүнөө Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшээр хүдэлдэг, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат Аркадий Васильевич Тумахани һунгуулиин Сэлэнгын национально-территориальна 89-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй. Депутадта кандидадай программа тушаа хэдэн үгэ. Программын гол удха гэбэл, улад зоной ажабайдалые улам һайжаруулга болоно. Жэшээнь, хэрбээ арадай депутат болохо золтой байбал, хүүгэдэй ясли-садуудые, гэр байрануудые барилгада, хүн зоной элүүр энхые хамгаалгада бүхы хүсэ шадалаа, оролдосоёо элсүүлэн зорюулхаб гэжэ депутадта кандидат мэдүүлһэн байна. Тэрэнэй һанаа зоободог үшөө нэгэ юумэн гэхэдэ, түрэл хэлэеэ, соёлоо хүгжөөхэ талаар шухала асуудалнууд болоно. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхын тула, буряад хэлэн дээрэ олоор радио-теле-дамжуулгануудые үнгэргэдэг болохо, һуралсалай, уран зохёолой номуудые дутамаггүй хүрэхөөр хэблүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ тоолоно. Тэрэшэлэн республикынгаа ниислэл Улаан-Үдэһөө теле-дамжуулгануудые харадаг болохын тула Захааминай, Зэдын, Түнхэнэй болон Ахын районуудта ретрансляторнуудые барюулха тухай хэлээ һэн. Бага яһатан болохо ортонгуудай, хамнигануудай ажабайдалые һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэхээр болонхой гэжэ А. В. Тумахани тодорхойлно. Оршон тойронхи байгаалидаа, Байгал далайдаа ехэ анхаралтайгаар, нарин нягтаар, болгоомжотойгоор хандаха ёһотойбди, гэжэ Аркадий Васильевич бүхы наһан соогоо этигэжэ ябадаг. Хаа хаанагүй, илангаяа гол, мүрэнүүдэй эрьеэр, модо отололгые, минеральна утэгжүүлгэ ашагтайгаар хэрэглэхэ.

Аркадий Васильевич Тумахани республикын уран зураашадай холбооной нээмэл суглаан дээрэ РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн байгаа. Энэ хүнэй түлөө гараа үргэһэн ушараа Уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ Г. Г. Васильев иигэжэ тайлбарилаа һэн:

— Эрдэм мэдэсэ ехэтэй искусствовед юм. Удаан саг соо нютагһаа холо хүдэлхэ баатай байгаа гэжэ мэдэнэбди. Хаанашье ябахадаа, хүн шарайгаа алдаагүй. Энэ хүн ехэ һайн, сэбэр абари зантай гэжэ һанагшаб. Хамаг юумэ сэхэ руунь хэлэдэг заншалтай юм. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, нүхэр Тумаханиин түлөө гараа үргөө хүм.

Д. ДАМБАЕВ.

ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

шиидхэгдэжэ байха зэргэтэй гэжэ тоолодог байһаниинь мэдэхэдээ, бүришье урмашамаар байгаа һэн. Уданшьегүй үгэ хүүрэжэ ойлголсоод, мүнөө болоходо, Туранай совхозтой соёлой институт нягта холбоотой яһала үрэ дүнтэйгөөршье хүдэлдэг болоо гээшэбди. Жэшээ болгон хэлэбэл, соёлой институдай багшанарай туһаламжаар «Алтан Мундарга» гэжэ фольклорно ансамбль, мүн Хойто-Голой дунда һургуулида хүүгэдэй ансамбль байгуулагдаа.

И. С. Маншеевэй намтар тухай богонихоноор дурдабал иимэ байна. 1949 оной февралиин 22-то Хойто-Гол нютагта түрэһэн байна. Нютагтаа дунда һургуули дүүргээд, сэрэгэй албанда ябаа. Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна факультет дүүргээд, 1976 онһоо түрэл ажахыдаа ахамад ветеринарна врачаар, удаань 1983 онһоо совхозойнгоо директорээр хүдэлжэ байна. 1980 онһоо КПСС-эй гэшүүн. Хани нүхэр Дариматала табан үхибүүдтэй боложо, хүмүүжүүлжэ байнхай юм.

Илья Садаевич ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэ болоһоор, совхозойнгоо үйлэдбэриин дүнгүүдые эрид һайжаруулжа шадаһан байна. һүүлэй гурбан жэлэй дүнгүүдээр Туранай совхоз районойнгоо түрүү ажахынуудай зэргэдэ гараһаниинь дээрэ дурсагдаһан үгэнүүд гэршэлнэ. Ажахыгаа хүгжөөхын тула нэн түрүүн социально-экономическа асуудалнуудые шиидхэхэ зэргэтэй гэжэ тэрэ тоолодог юм. Тиимэһээ зонойнгоо хүдэлмэриин эрхэ байдал һайжаруулхын хажуугаар соёлой-спортивна хүдэлмэри мүн лэ һайжаруулхын тула оролдоно ха юм. Гадна И. С. Маншеев ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, залуушуулай, ажалша коллективүүдэй дунда ойлгууламжын үргэн хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Юрэдөө, Илья Садаевич һанаһан хэрэгээ эсэстэнь хүргэдэг, зонойнгоо ажабайдалай асуудалнуудые һайнаар мэдэдэг, али болохоор туһалхые оролдодог хүтэлбэрилэгшэ һэн тула нютагайнгаа зоной дунда хүндэтэй боложо шадаа. Тэрэнэй бэелүүлһэн бодото хэрэгүүдэй зарим нэгые жэшээ болгон дурдая. Ажахынгаа газар дайдадахи зам харгы һайжаруулаа. Түбэй телевидениин хоёрдохи программа Хойто-Голойхид харадаг болоо. Арбан хүнэй нэгэ доро аргалуулха аргатай шэнэ больница толлогдоо, хоёр зуун хүнэй һууритай соёлой байшан бариглаа. Малшадай бууса байранууд шэнэлэгдэхын хажуугаар, бултандань телефон оруулагдажа байнхай юм.

Иимэл эдэбхи үүсхэлтэй, зонойнгоо түлөө оролдодог хүтэлбэрилэгшэ байһан хадань Туранай совхозой ажалшад хамтынгаа суглаан дээрэ Илья Садаевич Маншеевые һунгуулиин Хужирай 166-дахи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлһэн байна.

Тэрэнэй һунгалтын урда тээхи программа абажа харахада, гол түлэб ажалша зоной, малшадай, механизаторнуудай болон бусадшье хүдэлмэрилэгшэдэй урда үдэр бүхэндэ гаража байдаг асуудалнуудые дары шиидхэхын тула оролдохоб гэжэ һунгагшадые найдуулна. Хүдөө нютагһаа һунгагдаһан арадай депутадай гол зорилго хадаа һуурин, тосхонуудай социально-экономическа асуудалнуудые шиидхэлгэ болоно гэжэ И. С. Маншеев тоолоно. Гадна залуу үетэниие арадай сэсэн мэргэн һургаал дээрэһээ үндэһэлжэ хүмүүжүүлгэдэ, мүн тиихэдэ залуушуулай урда гараһан асуудалнуудта анхаралаа хандуулжа, али болохоор туһалха зэргэтэй. Түнхэнэй районие национальна парк болгохо асуудал хадаа дары шиидхэгдэхэ, шухала зорилгонуудай нэгэн болоод байна. Тиимэһээ мүн лэ энэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхые оролдохоб гэжэ хэлэнэ. Эдэ бүгэдые шиидхэхэ гэбэл дүтэ асуудалнууд Илья Садаевичай һунгалтын программада оруулагданхай.

В. ГУНЗЫНОВ,
Зүүн Сибириин соёлой институдай эрдэм-шэнжэлэлгын секторые даагша.

...РАДАЙ АША ТУҺАДА

мэнүүд хэгдээ. Энэмнай түрүүлэгшэ Будаевай эдэбхи үүсхэл, дурадхалаар лэ бүтээгдээ.

Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар һунгуулиин Петропавловскын 86-дахи округһоо дэбжүүлэгдэһэн табан кандидадуудай нэгэниинь В. Д. Будаев болоо.

Энэ хүмнай өөрөө хүдөө ажахын дээдэ мэргэжэлтэй, малай эмшэн, дүшэн наһанайнгаа дүрөө дээрэ гаратараа, хүдөө ажахын захагүй ехэ үйлэдбэри дээрэ ажаллажа ябана гээшэ.

Жэшээнь, урда табан жэлдэ дунда зэргээр колхозой сэбэр олзо 384 мянган түхэриг байһан һаа, 1989 ондо 906 мянганда хүрэһэн байна. Олзо оршын дээшэлхэ бүри колхознигуудай салингынь дээшэлжэ, ажаһуудалынь һайжарна. Үнеэдэй һү шэмэ тэрэ үеынхиһөө 542 килограммаар нэмээ. Хонин ажалда урданъ 3—4 «зуутанай» тоологдодог һаа, энэ жэл 11-дэ хүрөө.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэдэ болоһон ехэ дэбжэлтэ хадаа ажахын тоосоо хэрэглэһэнэй аша үрэ мүн. Ажахынгаа экономическа байдалые гуримшуулан, гарза хохидолһоо мултархын тула бага, ехэшье юумые тодорхойлон тооложо үзэдэг болоһон ушар хадаа нилээд олондо һэгээ, ухаа оруулжа, ашаг үрэ, олзо нэмэдэг болоһон байна.

— Саашадаа өөһэдынгөө хэрэглэмжые хангахаһаа гадна хирпиисэ худалдадаг болохын тула хирпиисиин заводой барилга эхилээ. Барилгын бусадшье материалнуудые үйлэдбэрилжэ, колхознигуудайнгаа үмсын барилгануудые хангадаг болохо хараатай. Колхознигуудай хубиин ажахые һэргээхэ, хүгжөөхэ тухай асуудалда онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ депутадта кандидат тоолоно. Колхознигуудай үмсын барилгын (гэр байрын) хахад сэнгые колхоз даажа абаха юм.

Колхознигуудайнгаа элүүр энхын түлөө колхозой бэеын элүүрэй цех нээгдэхэ, Доодо Үшөөтэйн амбулаториин түхеэрэлгэнүүдые хүсэлдүүлхэ, хуушан амбулаториёо заһабарилха, колхознигуудай амаралтые зүбөөр эмхидхэхэ, талаар хэмжээнүүд абтана.

Петропавловкын 2-дохи дунда һургуулида энэ жэл компьютернуудтай класс түхеэрхэнь. Энэ болон Доодо Үшөөтэйн найман жэлэй һургуулинуудта материальна туһаламжа саг үргэлжэ хүргэдэг боложо, харуулан ойлгуулгын хэрэгсэлнүүдээр хангалсаха байна. Иихэлээрээ колхоз эдэ хоёр һургуулинуудай базова ажахы болохо болоно. Доодо Үшөөтэйн 8 жэлэй һургуулиин һурагшад Дабхар гэжэ газарта түхеэрэгдэһэн амаралтын ба ажалай лагерьта зундаа ошожо, 2 мянгаад хурьгадые адуулжа гараа.

Доодо Үшөөтэйдэ энэ жэл хэлхеэ холбооной таһаг, АТС баригдажа эхилхэ. Магазин болон клубай барилга дүүргэгдэхэ юм. 1992 ондо колхоз түб һууриндаа шэнэ клубай барилга эхилхэ байна.

Петропавловкын округто дэбжүүлэгдэһэн депутадта кандидат Владимир Дашиевич энэ тосхоной арад зоной эрилтэнүүдые хангалсаха ехэхэн түсэбүүдтэй:

Депутадта кандидат округойнгоо дайнай, ажалай ветерануудые, пенсионернүүдые хямда сэнгэй түлишөөр хангаха тухай бодомжолдог юм.

Адууһа малтай округойнгоо зондо колхозтойгоо хэлсээ зохёожо, сабшалан үгэлсэдэг болохо. Мяха, нооһо, һү колхоздо худалдаашадта малай тэжээл андалдан худалдадаг байха юм. Зоной хубиин мал адуулха бэлшээриин газар үргэдхэхэ тухай, һаагдадаггүй залуу малнуудыень холын бэлшээридэ гаргажа адуулха асуудалые энэ жэл шиидхэхэ байна.

Арад зонойнгоо аша туһада гүрэн түрынгөө хэлбэришэгүй байлгада ами наһаяа зорюулһан Владимир Дашиевич Будаевые XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд Буряадай АССР-эй депутадта кандидадаар һунгуулиин Петропавловскын 86-дахи округһоо нэгэн дуугаар дэбжүүлээ юм. Энэ округһоо дэбжүүлэгдэһэн табан кандидадуудай хараа түсэбүүд сооһоо В. Д. Будаевай түсэб, хараа шугам арад зоной аша туһада гол түлэб зорюулагданхай.

Д. АЮШЕЕВ,
һунгагша.

БҮХЫ ЗАСАГ—СОВЕДҮҮДТЭ

һунгуулиин Железнодорожно 91-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн зургаан хүнэй нэгэн Александр Петрович Спиридонов болоно.

Мүнөө Железнодорожно районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан нүхэр Спиридонов Яруунын районой Үлзытэ нютагта 1947 ондо түрэһэн байна. Мужыхын дунда һургуули, удаань жолоошоной курса дүүргээд, хоёр жэлдэ «Дружба» колхоздоо жолоошоноор хүдэлөө. 1967 ондо Свердловскын юридическэ институдта ороо. Тус институдаа юрист-правовед гэһэн мэргэжэлтэйгээр дүүргээд, Хоркин, Железнодорожно районуудай прокуратурын мүрдэгшөөр, удаань прокуророй орлогшоор, прокуророор хүдэлөө. 1986 онһоо хойшо Железнодорожно райгүйсэдкомой түрүүлэгшээр хүдэлнэ. 1986 ондо «Буряадай АССР-эй габьяата юрист» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

— Александр Петрович, хэрбээ РСФСР-эй арадай депутадаар һунгагдаа һаа, гүрэнэй хуули шэнээр зохёолгодо оролсожо, баталһан хуулиие нарин нягтаар сахихын түлөө оролдохоб гэжэ уулзалганууд дээрээ хэлэһэн байнат. Энээн тухай «Буряад үнэн» газетынгээ уншагшадта тайлбарилан хэлэжэ үгыт.

— Мүнөө байһан хуулинуудта хүнэй эрхые хамгаалха тухай тон тодоор хэлэгдэһэн юумэн үгы. Гансал тиимэһээ манай гүрэн түрын түүхэдэ хүнэй эрхэ хамгаалалга элдэб янзаар хазагайруулагдадаг байһаниинь эли. Хэрбээ би депутат болоо һаа, Россин парламентда энээнэй түлөө тэмсэхэб.

— Тиигэжэ шадагдаха гээшэ гү!

— СССР-эй Верховно Соведэй гэшүүд — юристнүүд С. А. Алексеев, А. Собчак, К. Любенченко, С. Станкевич гэгшэд шэнэ хуулинуудые зохёолгодо яһала хубитаяа оруулна ха юм. Тиимэһээ шадагдаха гэжэ һананаб.

— Мүнөө Танда нэгэ өөртэтнай хабаатай асуудал һураа һаа яахаб! Юристын мэргэжэлдэ та анханһаа дуратай, хүсэжэ ябаһан хүсэлтнай болоно гү!

— Би бүри үхибүүн ябахадаа, тэрэ үеын хатуу харьяд хуулиие бэе дээрээ үзэһэн байнаб.

— Хайшан гээд!

— Дайнай дүүрэһэн 1945 оной һүүл багаар сэрэгшэдэй бусажа байхада болоһон ушар. Минии нагаса баабай үзэг бэшэггүй 58 наһатай Хамаганов Загре Абазаевич үбгэниие ангиин дайсан гэжэ нэрлээд, 4 жэлээр түрмэдэ һуулгажархиһан юм. Игэжэл, ямаршье гэмэ зэмэгүй хүн олон сэрэгшэдтэй хамта ехэ «долгиндо» хамаг дажа, түрмэдэ хаалгашаһан байгаа. Удаань, абымнай наһа барахадань, эжымнай, Екатерина Загараевна, Родион дүүемнай түрэхэ хээлитэй, хоёр наһатай намайе, долоогоо гүйсөөгүй шахуу Юра аха бидэ хоёрые хүтэлөөд лэ, уншэрөөшье һаань, ангиин дайсанай басаган гэгдэһэн нэрэнь хэзээдэшье мартагдаагүй һэн. Тиигэжэ эжымнай партида орохо гэһэн мэдүүлгыень бусаажархёо һэн. Үхибүүн ябаһан би эдэ мэтые ехэл буруушааһан байгаа хаб. Тэрээнһээ хойшо хүниие буруугаар гэмнэхэ ушарые огтолон буруушаадагби. Энээнтэй бүхы арга шадалаараа тэмсэдэгби.

— Танай 15 жэлэй хугасаа соо прокуратурын ажалда хүдэлхэдэтнай элдэб ушарнууд тохёолдодог байһан байха. Хүнэй хэрэг хаража байхадаа, тэрэ бага наһанайнгаа ушар хараадаа абалсадаг байгаа гүт!

— Би үдэр бүриингөө ажалда хүнэй хэрэгые үнэн сэхэ руунь лэ шиидхэхые оролдодогби.

— Би тантай уулзахын урда тээ уншагшадтаа баримталхын тэдысэ гэмнэлгын хэрэгүүдэй нэгые харабаб. Эндэ, ЛВРЗ-гэй булад шудхалгын цехэй хүдэлмэришэн С. Г. Вяткинай, Буркоопсоюзай горкоопторгын 5-дахи магазиние даагша С. Б. Шагдаровагай, жолоошод В. В. Киреевэй, Б. Н. Першинэй, «Байгал» учхозой хүдэлмэришэн Б. М. Лубсановай хэрэгүүдые хүдэлжэ байһан газартань гэм зэмыень зүбшэн хэлсэхыень эльгээһэн байнат. Эдэ зоной хэрэгые дан ехээр хүнгэдхэһэн байгаа бэшэ гүт!

— Танайхяар теэд хэниень хэһээжэ, түрмэдэ һуулгахаар гэжэ һананат?

— Хуули барижа байһан тушаалтад ондо ондоогоор шиидхэжэрхидэг ха юм даа.

— Би хуулиин статьягай саана тэрэ хүнэй гэр бүлые, саашанхи хуби заяаень хаража үзэдэгби. Эндэ алдуу хэжэ огто болохогүй. Тиимэһээ мүнөө байһан хуулинуудые шэнээр хаража, зоной эрхые хамгаалһан хуули зохёогдохо ёһотой

— Бүхы засаг—Соведүүдтэ үгтэхэ ёһотой гэһэн байнат. Тэрэнээ тодорхойлжо үгыт.

— СССР-эй Үндэһэн Хуулиин ёһоор гүрэн түрымнай үндэһэ һууринь арадай засаг болоно гээшэ ааб даа. Эгээл мүнөө дээрэ бүхы юумэ шиидхэжэ байһан хуули хэнэй гарта байна гээшэб гэжэ хараха болоо һаа, үнэн дээрээ арадаймнай шиидхэхэ хуули гурбанай гарта орошонхой гээшэ ааб даа. Нэгэдэхинь—партиин, хоёрдохинь, элдэб захиргаанай, гурбадахинь — арадай засаг. Үнэн дээрээ арадаймнай засаг ямаршье эрхэгүй шахуу.

Партиин органуудай бүхы шухала хуулинуудые гартаа барижа байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Тиихэдэнь министерство болон арбан зургаануудай засагаа хэндэшье үгэнгүй, бүгэдыень өөһэдөө шиидхэжэ байхын түлөө тэмсэл хээ. Иигээд байхада, арадай засагта ямар үүргэ үлэнэб? Эгээл мүнөө Соведүүд политическэ, экономическа, мүнгэ зөөриин талааршье эгээл тулюурынь болоно. Жэшээлхэдэ, нютагай Соведтэ гүрэнэй бюджедэй 15 процент хүртэнэ. Хүдөө нютагуудта гүрэн соо һуудаг зоной гурбанай нэгэ хуби һуугаад, гүрэнэй бюджедэй 0,8 процент эдлэнэ. Тиимэһээ хүдөөгэй зоной байдалай һайжарха ямаршье үндэһэн үгы хадань хүнүүд хүдөө нютагаа орхижо, город зөөхэ баатай болоно. Тиигэжэ һүүлшын жэл соо 100 мянган хүдөө тосхон хооһороо, тэрэ тоодо манайшье республикада, хэндэшье мэдээжэ, зуу гаран тосхон орхигдоо. Хүдөө нютагтамнай газараа эдлэхэ, адууһа малаа хараха мүртэй зоной үлөөгүй дээрэһээ зоной эдихэ юумэн үгы шахуу, саарһанай хэлтэрхэй талонгуудые хубаажа байнабди. Эндэл депутат болоһон хүндэ хэхэ ажал ехэ гээшэ.

— РСФСР-эй арадай депутадай хүдэлмэриие юугээр эхилээ һаамни, үрэ дүн ехэтэй гэжэ һананат!

— Энэ талаар депутат хүн, нэн түрүүн округойнгоо, һунгагшадайнгаа эрилтые хаража үзэхэ, шиидхэхэ зэргэтэй ааб даа. Хоёрдохёор, РСФСР-эй, Буряадай республикын хуулинуудые шэнээр хаража үзэхэ, зохёохо, баталха, тэрэнээ сахиха зэргэтэй болонобди. Би депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэһээ арсаха гэжэ һанаһан бэйгааб. Тэед 63 кандидадуудай дунда ори гансахан юрист-правовед хүн байнаб. Тиихэдэ арадай засагай түлөөлэгшэдһөө баһал ганса хүн болоноб. Тиихэдээ арадай эрхэ хамгаалхаар зүб хуули зохёолсохын, арадай гарта шиидхэхы хуули үгүүлхын түлөө тэмсэлдэ минии хам оролсоогүй һаа, бэшэ хэн оролсохо ёһотойб гэжэ һанахадаа зүбшөөгөөб.

— Үшөө ямар тодорхой асуудалнуудые шиидхэхэ гээд хараалнабта!

— Гэр байрын асуудал шиидхэхын тула барилга һайжаруулха, үмсын, кооперативна гэрнүүдые барюулха, зондо гэр барихыень гүрэнэй мүнгэн урьһаламжа үгүүлхэ, барилгын материалнуудые элбэгээр бэлдүүлхэ, тулюуршаг гэр бүлын байдалда, пенсидэ гараха зондо онсо анхаралаа хандуулха. Шэнэ хуулиин проектдэ багшанарта пенси үгэлгэдэ буруугаар ханданхай гэжэ һананаб. Үшөө тиихэдэ Байгал тухай, газар, зөөри тухай хуулинууд абтаха байна. Энээндэ баһал хубитаяа оруулха гэжэ һананаб. Үндэһэ яһатанай хүгжэлтын асуудал тусгаар табигдаха ёһотой.

РИНЧИН БАДМАЕВ хөөрэлдөө хэбэ.

ҮЕ САГТАЯА ЖЭГДЭ ГЭШХЭЛЭН...

Болод Ванданович Аюшиев оройдоол нэгэ жэл хүрэхэгүй сагай урда тээ, СССР-эй арадай депутат Цырен Нимбуевай этигэмжэтэ нюурай үүргэ дүүргэжэ ябахадаа, удахагүй өөрөө РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэб гэжэ ухаандаашье оруулаагүй. Зүгөөр үнгэрэгшэ жэлэй эсэсээр. агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Дулдаргын райкомой пленум Болод Ванданович Аюшиевые һунгуулиин Агын Буряадай национально-территориальна 159-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлһэн байна.

— Манай округой социальна, экономическа хүсые дээшэлүүлхын түлөө олоной ехэхэн оролдолго хэрэгтэй. Энэ талаар СССР-эй арадай депутат Цырен Нимбуев горитой хүдэлмэри ябуулжа эхилээ. Зүгөөр тэрээндэ нютагай зоной зүгһөө дэмжэлтэ үзүүлхэ шухала.. Тиимэһээ РСФСР-эй арадай депутадаар һунгагдаад байбал, нүхэр Нимбуевта бодото туһа хүргэжэ шадаха аргатайб. Тиигээ тиитэрээ бидэ хоёрой һанал бодол, хүсэл эрмэлзэл нэгэ гээшэ ааб даа. Хоёрдохёор, Дулдаргын районойхид Россин Федерациин засагай дээдын зургаанда өөһэдын түлөөлэгшэтэй байжа нэгэтэшье үзөөгүй. Гол түлэб энэ хоёр ушарһаал би һунгуулиин тус округһоо депутадта кандидат болохо зүбшөөлөө үгэһэн байнаб,— гэжэ Болод Ванданович намтай һаяшаг уулзажа хөөрэлдэхэдөө, онсолон тэмдэглээ бэлэй.

Минии һанахада, тэрэ бүхы һанал бодолоо, хүсэл эрмэлзэлээ намда хэлээ ёһотой. Бага балшар наһанһаа суг үндыһэн, һургуулида хамта һураһан тула, энэ хүниие яһала һайнаар таниха, мэдэхэшьеб, ажабайдалайнь , намтар тухайлхашьеб. Тэрэ дунда һургуули түгэсхэһэнэйнгөө удаа, Хүнхэрэй найман жэлэй һургуулиин математикын багшаар ажалайнгаа намтар эхилһэн юм. Тиихэдэ хүдөөдэ багшанарай дуталдадаг байһаниинь эли. Энэ ушарһаа арбадахиие дүүргэһэн һүбэлгэн бэрхэ хүбүүд, басагад «багша» гэһэн харюусалгатайшье, хүндэтэйшье уялга дүүргэхэ баатай болодог байһан гээшэ. Хожомоо тэдэнэй олонхидынь, эрдэм һургуули хэжэ, залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлгын бэлэн бэшэ хэрэгтэ өөһэдыгөө зорюулһан байха.

Зүгөөр өөрын онсо хараа түсэбтэй Болод 1967 ондо Шэтын ТЭЦ-тэ турбинын машинистын һурагшаар ажаллажа, институдта шалгалта тушаахаяа бэеэ бэлдээ һэн. Хожомынь Куйбышев хотын түсэблэлгын институдта орожо, тэрэнээ 1972 ондо түгэсхэһэн гээшэ. Эндэһээл залуу мэргэжэлтын бэеэ дааһан ажалай намтар эхилһэн байха. Түрүүшээр окргүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин ахалагша экономистаар, удаань Дулдаргын райгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшээр, финансын таһагые даагшаар ажаллаа гээшэ. һүүлээрнь Агын райгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшын тушаалда хүдэлөө. Шудалһан мэргэжэлээрээ хүдэлхэ үедөө Болод Аюшиев өөрыгөө тон һайн талаһаа харуулжа, бэлигтэй финансист, шадамар хүтэлбэрилэгшэ болохоор байһанаа гэршэлээ һэн. Тиигэжэ тэрэ 1982 онһоо Агын райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшын, харин 1985 онһоо Могойтын райгүйсэдкомой түрүүлэгшын тушаалда хүдэлһэн байна.

һүүлэй 3 жэлэй туршада Могойтын райгүйсэдкомой түрүүлэгшээр тэрэнэй ажаллаха үедэ район социальна, экономическа талаһаа нилээд хүгжэһэн юм. Түрүүлэгшэ үйлэдбэриин хүсэнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ талаар горитой ажал ябуулхын хажуугаар, мүн ажалшадай байра байдалда ехэ анхарал хандуулһан байха. Байрын олон гэрнүүд, автовокзал, түмэр замай вокзал болон бусад барилганууд Могойто дээрэ хэгдээ. Мүн районой һуурин, тосхонуудта, ажахынуудта хэды аша туһатай барилганууд бодхоогдоо, үйлэ хэрэгүүд бэелүүлэгдээ гээшэб!

Харин тэрэ 1988 онһоо Агын окргүйсэдкомой финансова таһагые даагшаар томилогдонхой. Арадай ажахые түсэблэхэ экономистын мэргэжэлтэй хүн мүнөө үе сагта манай округто тон хэрэгтэй болонхой. Тиимэһээл, Болод Аюшиевай энэ тушаалда, шудалһан мэргэжэлээрээ ажаллажа ябаһаниинь гайхалгүй. Хажуугаарнь КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи ниитын эрдэмэй академидэ һуралсажа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлнэ.

Ото һэтэ округойнгоо дэбисхэр дээрэ хүдэлжэ, ажалай горитойхон һургуули гараһан хүнэй һунгалтын урда тээхи платформошье нютагаймнай зоной аша туһада зорюулагданхай.

Болод Ванданович Аюшиев РСФСР-эй арадай депутадаар һунгагдабал, нэн түрүүлэн округой зоной һуудал байдал һайжаруулгада, тэдэнэй тайбан тэнюун абари зантай болголгодо хүсэ шадалаа үгэхэ байна. Соведүүдэй зургаануудта бүрин эрхэ олгохын түлөө тэмсэхэ. Гадна Агын Буряадай автономито округой эрхые дээшэлүүлхын, тэрэнэй экономическа талаһаа бэеэ дааңги байдалтай болохо хэрэгтэ нүлөөлхэ түсэбтэй. РСФСР-эй правительствын дэргэдэ автономно округуудые түлөөлхэ газар байгуулхын, округой хүгжэлтын холын хараатай түсэб зохёохын түлөө оролдохо. Гадна нютагай эмхи зургаануудай хариин гүрэнүүдтэй харилсаа байгуулгада, өөһэдтөө хүдөө ажахын продукци болбосоруулдаг предприятинуудые байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаха.

Арадай эрдэм һуралсал хүгжөөлгэдэ, хүүгэдэй сад-ясли барилгада, элүүрые хамгаалгые хүгжэлтын шэнэ шатада гаргалгада тон ехэ хубитаяа оруулалсаха байһан тухайгаа нүхэр Аюшиев өөрынгөө һунгалтын урда тээхи платформо дотор онсолон хэлэнэ. Тиихэдэ, Буряадай АССР-тэй, Усть-Ордын Буряадай автономито округтой хүсэеэ нэгэдүүлжэ, түрэл арадайнгаа ёһо заншал, соёл суртал хүгжөөхын түлөө ажал ябуулха байһанаа, арадай депутадта кандидат һунгагшадтай уулзалганууд дээрэ найдуулна. Агын округой индустриальна зүрхэн болохо, Орловскын горно-шанаржуулгын комбинадай хүгжэлтэдэ баһал эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээд түсэблэнэ.

Эдэ бүгэдэтэй танилсаад байхада, үнэхөөрөөл РСФСР-эй арадай депутадта кандидат Болод Аюшиевэй һунгалтын урда тээхи платформо СССР-эй арадай депутат Цырен Нимбуевай урдаа табиһан зорилгонуудтай нэгэ шэглэлтэй байна. Зүгөөр олохон ушарта тэдэнь улам гүнзэгырүүлэгдээ. Илангаяа округой социальна, экономическа талаһаа саашадаа хүгжэлтын хараа түсэбүүд улам тодорхойлогдонхой гэжэ сэгнэмээр.

Бага наһанһаа Болодтой суг үндыһэн хадаа тэрэнэй абари зан, хүн шанарыень яһала һайнаар мэдээ хүн бэзээб. Зүгөөр, тэрээндэ сэгнэлтэ үгэхэдөө, танилай эрхээр дан дэбэргэн, магтажархихадаа болохоб. Тиимэһээ ээлжээтэ нэгэ уулзалга дээрэ нютагаймнай һунгагшын тэрээн тухай хэлэһэн үгэнүүдые эндэ дурадхаһууб: «Нүхэр Аюшиев хадаа эрдэмтэй, урагшаа һанаатай, хүтэлбэрилхы ажалда ябажа, дүй дүршэлтэй болоһон хүн. Энэ нүхэр округоймнай саашадаа хүгжэн һалбарха хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлжэ шадаха аргатай. Даамай аад, хүниие хүлеэсэтэй, номгон даруу абари зантай хүн.

Иимэ хүн үнэхөөрөөл, үе сагтаяа адли гэшхэлэн, нютаг нугынгаа хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ туһа хүргэхэ аргатай байха. Иимэ хүнэй хэлэһэн үгэдэ этигэмээр».

Б. ГАРМАЖАПОВ.

ТАСС
ХИЛЫН САДАНАҺАА

ФИНЛЯНДИИН КОММУНИС ПАРТИИН XXII СЪЕЗД

ХЕЛЬСИНКИ. Орон дотор шэнэ политическэ парти — зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй холбооной парти байгуулхын түлөө эндэ хүдэлмэреэ дүүргэһэн Финляндиин Коммунис партиин XXII съезд нэгэн дуугаар мэдүүлээ. Коммунистнуудһаа гадна, тэрэ өөһэдынгөө зэргэнүүдтэ Финляндиин арадай демократическа холбооной ба Финляндиин эхэнэрнүүдэй демократическа холбооной гэшүүдые нэгэдүүлхэ байна. Холбооe байгуулгын съезд байгша оной апрелиин 28-да Хельсинкидэ нээгдэхэ юм.

Съездын түгэсхэлэй пленарна заседани дээрэ абтаһан политическэ тогтоолой текст сооһоо ойлгоходо, зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй холбооe байгуулха гээшэ КПФ-гэй ажал ябуулгые болюулха гэһэн удхатай бэшэ. Компартиин, тэрэнэй эхин ба окружной эмхинүүдэй гэшүүд үлөөгдэхэ байна. Гэбэшье 1991 онһоо КПФ-гэй гэшүүнэй түлбэринүүдые суглуулга болюулагдахаар хараалагдана.

30 хүнһөө бүридэһэн КПФ-гэй Центральна Комитедые съезд һунгаа. Удаань болоһон ЦК-гай Пленум дээрэ ЦК-гай Политбюро һунгаг-

МОРИН ЖЭЛНАЙ ЖАРГАЛТАЙ БАЙГ!

Буурал Буряад орондомнай буржагар тооhон жабарта Сагаалгамнай бууба даа. Иигээд лэ «туруундаа тооhогүй, тохомдоо хүлhэгүй, холо газарта эсэхэгүй, хотогор газарта бүдэрхэгүй» Сагаан морин жэлнай эхилбэ гээшэ. Ужам Буряадаймнай нютаг бүхэндэ энэ ехэ hайндэр үргэн дэлисэтэйгээр угтагдаhан байна. Тэрэшэлэн республикынгаа ниислэл — Улаан-Үдэдэ ажаhуугшад сагаан hарын hайндэрые эдэбхитэйгээр эмхидхэhэн юм. Тодорхойлбол, оперо, баледэй болон буряад драмын академическэ театрнуудай коллективүүд сагаалганда зорюулагдаhан hайн программануудые бэлдэhэн байна.

Буряад драмын театрайхид Сагаан hарынгаа hайндэрэй программые Илалтын проспектын хүшөөгэй дэргэдэхи талмай дээрэhээ эхилбэ. Программые хүтэлэгшэ Владимир Гунзынов бүгэдэ суглараг шадые сагаалганаар халуунаар амаршалаад, гараhан жэлдэ золжаргалтай ажаhуухыень хүсэhэн байна. Сагаан hарын хүндэлэлдэ зэдэлhэн дуун талмай дээрэhээ аяар холуур суурятан тарана. Эгээл энэ үедэ эмээл моритой хэдэн хүбүүд хашаагай үүдэндэ харагдажа, хатарша хүлэгүүдэйнгээ амые татаhаар дүтэлжэ ерэнэ. Энэ хадаа үльгэр домогой баатар Гэсэр нүхэдөөрөө буужа, буряад зондоо Сагаан hарын амар мэндэ асарба гээшэ.

Буряад драмын театрай сотой бүдүүн хоолойтой артистнар Дамба-Дугар Бочиктоев Иван Цыбикжапов хоёр мориной соло дорюунаар дуулаба:

...Хүбэн сагаан үүлэ
Хүбхэлзүүлэн ерэдэг,
Номин хүхэ тэнгэри
Нэжэгэнүүлэн ерэдэг,
Адуунай эрхим аргамаг —
Ашата хурдан хүлэг!

Байгалай баруун бэеын айлшад — Усть-Ордын автономито округhоо зорижо ерэhэн бүлэг зон улаан-үдынхидые сагаалганаар амаршалжа, дуу, хатараа харуулhан юм.

Арбан хоёр жэлнүүдые нэрлэhэн амитад боложо хубсалhан артистнар хойно хойноhоо гаража, бүгэдые уран үгөөрөө амаршалаа hэн.

Энээнэй hүүлээр олон түмэн суглараг шадай хабаадалгатай үргэн ехэ ёохор, наадан дэлгэрhэн байна.

Үдэшэлэн буряад драмын театрай ордон соо сагаан hарын hайндэр үргэлжэлбэ. Ужам фойе соо ёохорой наадан эмхидхэгдээ hэн. Эндэ Загарайн районой Ацагад нютагай уран hайханай арадай коллективэй, Улаан-Үдын 24-дэхи СПТУ-гай «Наадан дээрээ» гэжэ ансамблиин хүбүүд, басагад эдэбхи үүсхэлээ эршэ зоригтойгоор харуулhан байна. Удаань бүхы зон зал руу субажа, hууринуудаа эзэлбэ. hууридаа хүртөөгүй зоншье олон байгаа.

Мориной хилгаhаар нэхэгдэhэн хүшэгэ буунхай. Сценын урда таладаа наhатанууд соогуур 4 зула бадараагданхай. «Лотос» ансамблиин 5 басагад уянгата зөөлэн хатар уран нугархайгаар гүйсэдхөө hэн.

Хүшэгын аалиханаар үргэгдэхэдэ, hэеы гэртэй буряад айлай байра байдал үзэгдэбэ. Энэ хадаа хүдөөгэй Лубсантан гэжэ айлайхи гээшэ. Бүтүүгэй hүни үнгэржэ, hая үүр хираалжа байhан үе ха. Лубсан үбгэн (Доржи Сультимов) Хонгор хүгшэн (Нина Токуренова) хоёр нойрhоо үндыжэ, гэр соогуураа энэ тэрэ юумээ хэхэнь харагдана. Бурханай шэрээгэй урдахана хүгшэн ошожо наманшалаад, удаань эргэнэгэй тэндэ байhан тудхуур сооhоо аяга руу шанагаар hүхээд, үүдэн тээшэ даб гэнэ. Үбгэн хойноhоонь дахаад гаралсана. Дүрбэн зүг, найман хизаартаа hүнэй дээжэhээ хүгшэн сэржэм үргөөд:

Хаан Хурмаста
Хүхэ номин тэнгэримнай!
Зунаа наашань,
Зудаа саашань!
Үдэрөө наашань,
Үбэлөө саашань! — гэжэ шэбшэнэ.

Ойронь байhан Лубсан үбгэн мүн лэ шэбшэнэ:

Нойтоёо базаажа,
Ногоогоо элбэгээр!
Аянгаа таарууhан,
Аадараа даруухан,
Хаан Хурмаста
Хүхэ номин тэнгэримнай!

Тиигээд гэртээ ороод, эдэ хоёрой сайгаа ууха гэжэ түхеэржэ байтар, газаагуур мориной табарха, инсагаалха дуулдаба.

— Зай, иихэдээ сагаа hарымнай айлшад буужа эхилбэ бэшэ гү?

— Тиигэбэ бэшэ аал,— гэхэ мэтээр гэрэй эзэд хүл мүрөө алдажа, яаралтайгаар газаашаа гарана.

Үбгэд, хүгшэд, хүбүүд, басагад хойно хойноhоо буужа, гэрэй эзэдтэ хүндэмүүшээр угтагдаба. Адуушан Аюша, хонишон Хубита, hаалишан hамсуу, тахяашан Тамжад болон бусад бэе бэеэ золгожо, сагаа hараар амаршалаад, сагаан эдеэнэй дээжэhээ хүртэнэ.

Энээнэй hүүлдэ сагаалганай найр наадан эхилжэ, хонгёо дуунууд, хүнгэн солбон хатар гүйсэдхэгдэбэ. Айлшад хоёр бүлэг боложо хубаараад, дуу буляалдаhанай удаа бэhэлиг, малгай нюулсажа наадаа hэн. Эдэ бүгэдэ наадан хүхюу зугаа ехэтэйгээр, дуутай шуутайгаар үнгэрнэ. «Буруутнай булшантай,— даагантнай далантай байг», «гаража байгаа сагаан морин жэлдэ элүүр энхэ, зол жаргалтай ябая» гэхэ мэтэ удхатай үгэлдэр, hайхан үгэтэй үреэлнүүд олоор хэлэгдэhэн байна.

Лубсан үбгэнэйдэ сугларhан айлшад хүгшэн залуугүй уянгата буряад дуунуудаа хангюурдаха байhанаа гүйсэд гэршэлээ hэн. Айлшадай рольнуудые наадаhан артистнууд Хажидма Аюржанаева, Баир Батодоржиев, Эржена, Саян Жамбаловтан, Баян-Далай Бидагаров, Михаил Елбонов, Лариса Егорова болон бусад сохидоор дуулаа.

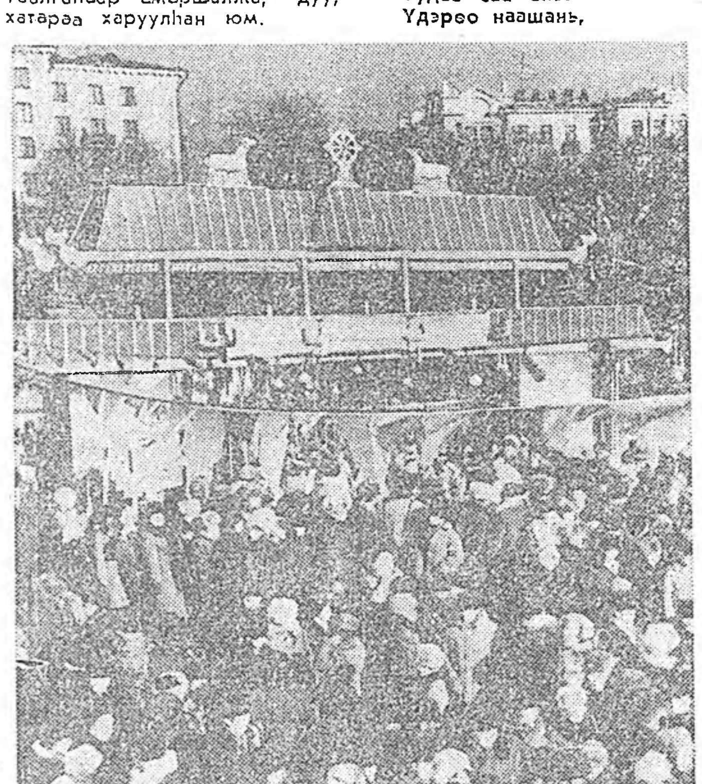
Арбан хоёр жэлнүүдые нэрлэhэн амитадые hажаалгажа хубсалhан хүбүүд, басагад гаража, хүхюун наада дэлгэбэ.

Алтан дэлхэйдэ нютагтай,
Арбан зүгөөр гүйдэлтэй
Арбан хоёр жэлэй аха заха
Ама сагаан хулгана жэл
гээшэб,— гэжэ

хүхэ-борохон хулгана (Людмила Дугарова) нарииха хоолойгоор эхилжэ, хойноhонь бусад жэлнүүд өөhэдыгөө согтой дорюунаар нэрлэбэ.

Энээнэй удаа сагаан hарын найр наадан театрай уужам фойе соо дэлисэ ехэтэйгээр үргэлжэлhэн байна. Тиихэдээ hээр шаалган олоной анхарал татаа. Шиираг шамбай буряад хүбүүдэй дундаhаа хамсыгаа шамажа, хабаяа туршаха дуратайшуул үсөөн бэшэ hэн. Бүгэдын нааданда «Уряал» ансамблиин хүбүүд, басагад, Улаан-Үдэдэ индустриально-педагогическа техникумдэ hурадаг афган хүбүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Үдэшэ орой болотор буряад драмын театр соо хонгёо дуунууд шангаар зэдэлжэ байгаа.

Уужам Буряадаймнай нютаг нютагай айл бүхэн Сагаан hараа Лубсан баабайтан шэнгеэр урданайнгаа заншалаар, hайн hайхэнаар угтаhан байха гэжэ найдая. Тиигээд лэ гараhан Сагаан морин жэлдэ ажабайдалнай элүүр энхэ, ажалнай урагшатай байг лэ даа!

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Усть-Ордаhаа бууhан айлшад; 2. hайндэрэй үедэ.

Д. ДАМБАЕВ,
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЛИТВАДА ТЭРЭНИИЕ МАРТА

1944 оной июль hарын эхеэр Литвада фашис булимтарагшадтай шанга тулалдаан боложо, хахад жэлhээ үлүү сагта үргэлжэлөө бэлэй. 16-дахи гвардейскэ стрелково Карачевска Улаан тугта, Ленинэй ба 2-дохи шатын Суворовой орденуудтай дивизиин сэрэгшэд эндэ эрэлхэг габьяа гарган, ёhотой баатарнуудтал тулалдаа.

Тус дивизиин бүридэлдэ сэрэгшэ Иван Ачирович Ринчинов дайлалдажа, хёрхо мэргэн буудагша байhанаараа шалгардаг бэлэй. Тэрэ 1924 ондо Баунтын райондо түрэhэн намтартай. Багдарин тосхондо дүтэхэнэ оршодог И. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо ажаллажа байтараа сэрэгэй албанда татагдажа, фронт руу эльгээгдээ hэн.

1944 оной июниин 23-да гвардеецүүд Белоруссида шанга тулалдаа үүдхэн, Борисов, Минск хотонуудые сүлөөлэлсэн, Литва руу дабшаба. Тэдэнэй харгые олон фашистнарай hууринжаhан Неман мүрэн хаажа, совет сэрэгшэдэй урда тус мүрэнииие түргөөр гаталжа, гүрэнэй хилэдэ хүрэхэ гэhэн даабари табигдаба.

Тэрэ дары хүсэтэй бүлэгүүд байгуулагдаа hэн. Нэгэ бүлэгэй бүридэлдэ сэрэгшэ Иван Ринчинов оруулагдаба. Шуhата дүшэн дүрбэдэхи оной июлиин 16-да Варенска районой Мяркине hууринай хажуугаар Неман мүрэн гаталагдажа, Иван Ринчинов өөрынгөө бүлэг соо түрүүлэн мүрэнииие гаталhан суутай болоо hэн. Тэрэ үхэлтэ hомонуудаар шииганан урдаhан мүрэнииие эрэлхэгээр гаталаад, нүгөө эрьедэнь гарамсаараа немецүүдтэй ана-мана тулалдажа, амидыгаар тэрэниие барихаяа hэдэhэн зургаан хархисуудые хорообо. Хажуудань гэнтэ минэ тэhэржэ, бууныехээр hандараа бэлэй. Өөрөө тэрэ бүтэн бүрин үлөө. Дүтэхэнэнь фашистнарые хиргажа байгша пулеметчик шархатажа, Иван тэрэнэй пулемет бэряад, хэрэгыень үргэлжэлүүлбэ. Дайсан эрид шуудаар гүйн дабшаад, бүлэг совет сэрэгшэдые үгы хэхэ гэжэ hэдэбэ. Байлдаан үсэд нэтэрүүгээр, шэнэ хүсэтэйгөөр эбхэрээ бэлэй. Совет сэрэгшэдэй hомон дууhажа байна. Яахаб, юу хэхэб? Эрэлхэг буряад хүбүүн «hомонуудые асархаб» гэжэ нүхэдөө найдуулаад, онгосо мүрэн руу түлхеэд, уhа руу hүрөө hэн. Эндэ-тэндэ дайсанай hомон шииганана. Иван онгосодо hуунгүй, хажуудань барилсаад тамаржа, одоошье Немание hөөргэнь гаталаад, патрон, гранатануудые онгосодоо тээжэ, дахинаа аюулта замаа дабтаа бэлэй. Онгосын хажуугаар хэдэн минэ тэhэрбэбэшье, ээлтэйшэг үнгэржэ, шуhаяа адхажа байгаа дайшалхы совет сэрэгшэдтэ hомон саг соогоо асарагдаа hэн. Тиигээд лэ фашистнарай урдаhаа манейхид зоригтойгоор бодожо, Немэнэй нүгөө эрьедэ плацдарм удаан сагта барижа шадаа бэлэй.

11-дэхи гвардейскэ армиие ударидагшын 1944-дэхи оной августын 28-най захиралтаар зоригтой буряад хүбүүн Иван Ачировичи Ринчиновтэ дайшалхы Улаан Тугай орден барюулагдаа.

И. Ринчинов Литвада, Зүүн Пруссида дайлалдаа. Зүүн Пруссиин газар дайда дээрэ тэрэ-

Спорт — Спорт — Спорт — Спорт

ХОЙТО-ОСЕТИИН ХИБЭС ДЭЭРЭ

Хойто-Осети хадаа манай ороной барилдаанай ехэ ехэ түбүүдэй нэгэниинь мүн. Хойто-Кавказай hүмбэр уулын бооридо оршодог энэ республикын түлөөлэгшэд классическа, дүрэ буляалдалгын, самбо болон дзюдо барилдаагаар амжалта түйлажа, республикаяа бүхы дэлхэй дээрэ суурхуулан хай. 50-дахи онуудта Борис Кулеев, Чавкуз Дзарасов, 60-дахи онуудта Елкан Тедеев, Юрий Кишлив, 80-дахи онуудта Петр Наниев, Арсен Фадзаев, аха дүүнэр Махарбек болон Асланбек Хадарцевууд дэлхэйн, Олимпиин наадануудай чемпионууд болоhон намтартай. 70-дахи онуудта дэлхэйн оло дахин чемпион, Олимпиин наадануудай хоёр дахин чемпион Сослан Андиев онсо шалгараа hэн. Тиин мүнөө тэрэ республикынгаа спортын комитедэй түрүүлэгшээр hунгагдажа, дүрэ буляалдалгын барилдаае хүгжөөхэ талаар анхаралаа улам ехээр хандуулжа байна.

Эндэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар ехэ ехэ мүрысөөнүүд ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. hүүлэй үедэ эндэ СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хоёр удаа болоо. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар үнгэргэгдэhэн мүрысөөнүүдтэ манай республикын барилдаашад хабаадахадаа, эндэхи барилдаанай ёhо заншалтай танилсадаг, бэлигтэй бэрхэ барилдаашадhаа hургаал абадаг байна. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө hая эндэ үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ манай залуу барилдаашад хабаадаба.

Манай бэлигтэй бэрхэ барилдаашадай нэгэн байhан спортын мастер Бата Дашинамжиловай hурагша — спортын мастерта кандидат Базарсада Дашинимаев 57 килограммай шэгнүүртэ барилдахадаа, онсо шалгаржа, Россин соведэй чемпион болобо.

74 килограммай шэгнүүртэ манай эдир хүбүүд Баяр Балдоржиев, Вадим Селезнев гэгшэд гурбадахи, дүрбэдэхи hууринуудта гараа. Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ 7-дохи СПТУ-гай hурагша Марсель Ильясов дүрбэдэхи hуури эзэлээ.

Эдэнэр бултадаа «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Эдэнэй амжалтада Буряадай областной соведэй тренер, спортын мастер Баяр Цыренгармаев ехэ габьяатай юм.

В. СЫДЕЕВ.

ШАТАРАЙ hОНИН

Ага тосхондо нютагаймнай 44 шатаршан сугларжа, байгша оной декабрь hарын эсэстэ округой түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ нааданда хабаадаха эрхэ олохын түлөө мүрысэбэ.

Түрүүшын 13 hуури эзэлhэн шатаршад дээрэ нэрлэгдэhэн мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ байгаа. Тиимэhээ мүрысөөнэй түрүүшын үдэрhөө шатарай хюлгэ дээрэ нилээдгүйхэн «шуургатай» байба гээд тэмдэглэлтэй. Швейцаршье наадaнай гуримаар үнгэргэгдэhэн тэмсэлдэ Могойтын районhоо эдир шатаршадай олоороо хабаадалсаhаниинь ехэл hайшаалтай.

Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлhэн мүрысөөнэй эсэстэ округой илагшад тодорбо. Эндэ округой хоёр удаа чемпион байhан, нэгэдэхи разрядтай шатаршан Дашанима Дашадондоков 9 очко абажа, түрүү hуури эзэлээд, Могойтын районой Наринай-Адагай совхозой тариан ажалай отрядай механик Чимит Цырендылыков эрхимлэгшэдhээ хахад очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлбэ. «hүдэнтэ» колхозой хонишон-арендатор Дашадондок Жигдылмеев мүн лэ 8,5 очкотойгоор турбадахи hууриyда гараба.

Онсо тэмдэглэхэ юумэн гэхэдэ, Сагаан-Шулуутайн дунда hургуулиин 6-дахи классай hурагша Бата Дамдинов, Хойто-Ага нютагай 78 наhатай, ажалай ветеран Батажаб Рабдано гэгшэд эдэбхитэйгээр наадажа, мүрысөө улам hонирхолтой болгоо.

Округой шэлэн абалгын мүрысөөнэй дүүрэhэнэй hүүлээр, нютагтаа шатарай наада яажа хүгжөөхэ тухай хөөрэлдөөн үргэлжэлбэ. Нэн түрүүлэн шатарай федерациин ажал эдэбхитэй болгохо тухай дурадхал оруулагдаа.

Округой шатаршад ганса өөhэдынгөө дунда мүрысөөд байха бэшэ, харин Буряадай республикын, Шэтэ хотын, Усть-Ордын Буряадай автономито округой, Монголой Арадай Республикын Чойбалсан, Үндэрхаан хотонуудай шатаршадтай харилсаа холбоо байгуулжа, үе-үе болоод лэ уулзажа байха байгаабди гэhэн hанамжа оруулаа.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

ТАРБАГАТАЙДА УУЛЗА

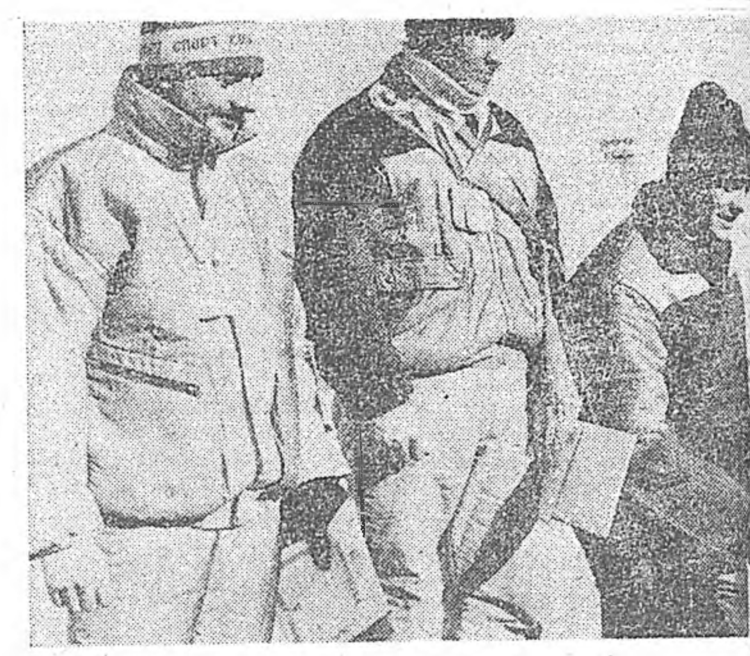

Буряадай АССР-эй хүдөөгэй үбэлэй спортын дүрбэдэхи нааданууд Ивалгын районой hуурин тосхонуудта боложо дүүрэбэ гэжэ мэдээсэбэбди. Спортын үбэлэй зүйлнүүдээр үнгэргэгдэhэн мүрысөөнүүдтэ хүдөөгэй ажалшад-спортсменүүд яhала hайн үрэ дүнгүүдые түйлаhан байна. Энэ талаар нааданудта түгэс hайнаар бэлдэhэн районой партийна, совет, ажахын, комсомолой организуудай хүтэлбэрилэгшэд, физкультура ба спортын ажал ябуулагшад ехэ габьяатай юм.

— Хүдөө нютагуудай ажалшадай болон дунда hургуулинуудай, техническэ мэргэжэлэй училищинуудай hурагшадай дунда физкультура ба спортын яhала үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байhые энэ мүрысөөн харуулба. Урда урдын жэлнүүдтэл адли, Загарайн, Кабанскын, Түнхэнэй, Хойто-Байгалай, Ивалгын, Баргажанай районуудай түлөөлэгшэд hайн hорилго бэлэдхэлтэй байжа, хүдөөгэй спортын нааданудай чемпионууд болсо. Гэхэтэй хамта зарим районуудай, тусхайлбал, Бэшүүрэй, Хурамхаанай, Тарбагатайн, Яруунын болон бусад районуудай физкультура ба спортын хүтэлбэрилэгшэд эдэбхигүй hулаар хүдэлhөөр зандаа. Илангаяа зунай нааданудта амжалта түйладаг байhан Сэлэнгын, Зэдын районуудай түлөөлэгшэд урагшагүйдэбэ. Нааданудай дүнгүүдые согсолжо, эдэнэй түйлалтануудые, дутуу дунданууды элирүүлжэ, усадхаха талаар шухала хэмжээнүүдые абаха зэргэтэйбди, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья, республиканска категориин судья В. П. Кондаков хөөрэнэ.

«Сагаан нааданууд» шэнэ нэрэнүүдые элирүүлээ. Энэ талаар нэн түрүүн залуушуулые дурдажа болоно. Илангаяа сагаан hарын уралдаагаар үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ хүдөө нютагуудта бэлигтэй бэрхэ хүбүүд, басагад урган гаража байна. Эдэмнэй хэд бэ гэбэл, хүдөөгэй спортын нааданудай хоёр дахин чемпионка, Кабанскын дунда hургуулиин hурагша Марина Худякова, Загарайн районой Шабарай дунда hургуулиин hурагшад Женя Атясова, Юля Киселева, Кабанскhаа Женя Белоусов, эрэшүүлэй дундаhаа шатараар, Ивалгын совхоз-техникумэй hурагша Чингис Бальжиев гэгшэд болоно.

Саашадаа хүдөөгэй спортын нааданууд жэл үнгэрөөд лэ эдиршүүлэй ба ехэшүүлэй бүлэгүүдтэ үнгэргэгдэхөөр шиидхэгдэбэ. Ерэхэ жэлдэ хүдөөгэй

АЙЛШАД БЭЛЭДХЭЛТЭЙ БАЙБА

Республикын ниислэл—Улаан-Үдэ хотодо волейболоор нүхэр ёhоной уласхоорондын мүрысөөн болобо. Энэ мүрысөөндэ Монголой Арадай Республикын залуушуулай суглуулагдамал командаhаа гадна, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, Буряадай АССР-эй спортсменүүд хабаадажа, волейболой наадаар hонирхогшодой дурые буляаба.

Манай республикын физкультура болон спортын гүрэнэй комитедэй эмхидхэhэн энэ наадан хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортын комплексын спортын зал соо үнгэргэгдэhэн байгаа.

Жэрэбэй татагдаhанай hүүлээр Шэтын областиин Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд бусадhаа түрүүлэн уулзалгаяа эхилээ. Эндэ айлшаар ерэгшэд гоё hайхан, шанга добтолго хэжэ, түрүүшын уулзалга 15:8 гэhэн тоотойгоор шүүhэн байха юм. Мүн хоёрдохи, гурбадахишье уулзалгада айлшад добтолгоо hуладхангүй, дүн хамта 3:0 гэhэн тоотойгоор диилэжэ шадаба.

Удаадахи ээлжээндэ Эрхүү хотын «Динамо» бүлгэмэй волейболистнууд МНР-эй спортсменүүдые торгоонгүйгөөр шүүжэ, 3:0 гэhэн тоотойгоор илаба. «Динамо» бүлгэмэй спортсменүүд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоно соо эрхим командануудай нэгэн гэжэ тодорхой гээшэ. Мүнөө командынь гэшүүдэй дунда СССР-эй спортын 6 мастер тоологдоно.

Манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүд хоёрдохи уулзалгаяа эрхүүгэйхидтэй үнгэргэхэдөө, тэдэнэйнгээ шадамар бэрхээр эмхидхэhэн хамгаалга, добтолгын урдаhаа юушье хэжэ шадахагүй байшоо. Энээниие 15:4, 15:7, 15:1 гэhэн тоонууд элеэр гэршэлжэ үгэнэ бшуу.

Шэтын, МНР-эй волейболистнуудай дунда үнгэргэгдэhэн нааданда, шэтынхид 3:0 гэhэн тоотойгоор илажа гараhан байна.

Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр Улаан-Үдын спортсменүүдые МНР-эй волейболистнууд 2:1 гэhэн тоотойгоор диилэжэ шадаа. Нааданда эрхимлэжэ ябаhан Шэтын, Эрхүүгэй командануудай дунда болоhон түгэсхэлэй уулзалга олоной анхарал татаа. Эндэ Эрхүүгэй спортсменүүд нэгэ уулзалгадаа шүүгдээшье hаа, хоёртонь илажа, кубогта хүртэбэ. Шэтын, МНР-эй

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

«СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съездые зарлаха тухай», «СССР-эй Президентын тушаалые бии болгохо, СССР-эй Конституцида (Үндэhэн Хуули) зохихо хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Тогтоолнууд газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанай нээлтэ дээрэ ниитэлэгдэбэ. Мүн энэ хуудаhанда СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин ээлжээтэ заседани дээрэhээ ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тоосоон олоной анхаралда байха.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай hунгалта үнгэргэхэ Түбэй hунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ А. Б. Бардонов республикын Верховно Соведэй Президиумэй таhагые даагша В. Ч. Нимаев хоёртой журналистын үнгэргэhэн интервью номерто барлагданхай.

Сэнхир экран

ЧЕТВЕРГ, мартын 1.
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.30 — «Хүхюун стартнууд». 10.15 — «Солнечный ветер» — 6 серитэй уран hайханай фильм. 6-дахи бүлэг. «Защита». 11.25 «Аяншалагшадай клуб». 12.25— Хүүгэдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 13.25 — Соносхолнууд, Мэдээсэлнүүд. 13.30 — Время. 17.30 — Мароккын аялганууд. 17.50 — Мультфильм. 18.00 — Росси hунгалтануудай урда. Москва—Хабаровск— Красноярск —Пермь — Грозный — Архангельск гэhэн теле-хүүргэ. 19.30 Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 20.45 — Пенсинүүд ба амаралтанууд тухай СССР-эй Хуулинуудай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ. 22.00 — Время. 22.30 — Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 — «Агаарай долгиндо — хүгжэм».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Объективтэ — ан амитад. 9.35, 10.35 —Биологи. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05— Испан хэлэн. 11.35, 12.35 — Биологи. 8-дахи класс. 12.05 —Ород хэлэн. 13.05 — «Совесть» — 5 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. 14.20 — Ритмическэ гимнастика. 14.50 — «Египтянин» — баримтата фильм. УЛААН-ҮДЭ. 17.30 — «Номой далай руу аяншалга». 18.00 — «Эрхимынь нэрлэе». (буряадаар). 18.45 — Буряад ороной шэнэ hонинууд. РСФСР-эй арадай депутадта кандидадууд Е. В. Басин, В. Б. Саганов дамжуулгада хабаадаха. 19.45 — Ехэшүүлдэ мультфильм. 19.55— «Альтернатива» — телеклуб.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Праздник Белого месяца (театрализованное представление — в 18.

Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева
Сагаан hарын найр (Праздник Белого месяца) — в 18.

«Дружба»
Дикая собака Динго — в 9-40, Дежа-вю — в 11-40, 16-20, 18-40, 20-50.

«Родина»
Мультфильмы — в 10, 16, Влюбленный мужчина — в 12, 14, 21-10, Зита и Гита (2 серии)— в 18-20.

«Прогресс»
Красный зал — Дежа-вю — в 9-30, 11-50, 14-10, 16-30, 18-50, 21-10. Зеленый зал — До свидания, дети — в 9-30, 11-30, 15-30, 17-30, 21, Личное дело Анны Ахматовой — в 19-30.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—35-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ...канской типографи... издата Бурятской ... ректор 2-40-45. Н-04365. Зак. №